

V l á d n í n á v r h

ZÁKON

ze dne2023,

kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o hromadném občanském řízení soudním

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna občanského soudního řádu

Čl. I

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 133/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 135/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 308/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 104/2008 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 259/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 295/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 384/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 198/2009 Sb., zákona č. 218/2009 Sb., zákona

č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 286/2009 Sb., zákona č. 420/2009 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 48/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 409/2010 Sb., zákona č. 69/2011 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 80/2011 Sb., zákona č. 139/2011 Sb., zákona č. 186/2011 Sb., zákona č. 188/2011 Sb., zákona č. 218/2011 Sb., zákona č. 355/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 147/2012 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 202/2012 Sb., zákona č. 334/2012 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 369/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 399/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 404/2012 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 241/2013 Sb., zákona č. 293/2013 Sb., zákona č. 252/2014 Sb., zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 139/2015 Sb., zákona č. 164/2015 Sb., zákona č. 205/2015 Sb., zákona č. 375/2015 Sb., zákona č. 377/2015 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 222/2017 Sb., zákona č. 258/2017 Sb., zákona č. 291/2017 Sb., zákona č. 296/2017 Sb., zákona č. 365/2017 Sb., zákona č. 307/2018 Sb., zákona č. 287/2018 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 277/2019 Sb., zákona č. 191/2020 Sb., zákona č. 588/2020 Sb., zákona č. 38/2021 Sb., zákona č. 192/2021 Sb., zákona č. 218/2021 Sb., zákona č. 286/2021 Sb., zákona č. 214/2022, zákona č. 105/2023 Sb., zákona č. 172/2023 Sb. a zákona č. .../2023 Sb., se mění takto:

1. V § 83 odst. 2 se písmeno b) zrušuje.

Dosavadní písmena c) a d) se označují jako písmena b) a c).

CELEX: 32020L1828

2. V § 151 odst. 2 větě první se slova „podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem; jde-li však o přiznání náhrady nákladů řízení podle § 147, § 149 odst. 2 nebo odůvodňují-li to okolnosti případu, postupuje se“ zrušují.

3. § 181 až 194 včetně nadpisu znějí:

„Řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů

§ 181

Ustanovení § 182 až 194 se použijí na návrh na zahájení řízení nebo na nařízení předběžného opatření v oblasti ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů, kterými se právnická osoba k tomu určená členským státem Evropské unie nebo jiným státem, který je smluvní stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru, domáhá zdržení se protiprávního jednání nebo určení, zda žalovaný svým jednáním porušil právní povinnost (dále jen „žaloba na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů“).

CELEX: 32020L1828

§ 182

(1) Žalobcem v řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů může být právnická osoba, která je zapsána do seznamu oprávněných osob podle zákona o ochraně spotřebitele, nebo společně více takovýchto osob. Splnění této podmínky ověří soud při prvním úkonu, který žalobce v řízení učinil.

(2) Žaloba na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů musí kromě náležitostí návrhu na zahájení řízení obsahovat také

- a) označení, že jde o žalobu na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů, a
b) dostatečný popis dotčených spotřebitelů tak, aby bylo pro spotřebitele rozpoznatelné, že se jich žaloba týká.

CELEX: 32020L1828

§ 183

K řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů je v prvním stupni věcně a místně příslušný Městský soud v Praze.

§ 184

Zahájení řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů brání tomu, aby proti témuž žalovanému bylo zahájeno další řízení o návrzích jiných osob požadujících z téhož jednání nebo stavu stejný nárok.

CELEX: 32020L1828

§ 185

Spotřebitel není účastníkem řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a nemůže se řízení zúčastnit ani jako vedlejší účastník.

CELEX: 32020L1828

§ 186

(1) Výrok pravomocného rozsudku v řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů je závazný i pro spotřebitele oprávněné proti žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu.

(2) Odstavec 1 neplatí pro spotřebitele, který

a) proti témuž žalovanému zahájil řízení pro nárok z téhož jednání nebo stavu před podáním žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů, nebo

b) se přihlásil do řízení podle zákona o hromadném občanském řízení soudním zahájeného před podáním žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů proti témuž žalovanému pro tytéž nároky z téhož jednání nebo stavu.

§ 187

(1) O průběhu řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů je žalobce povinen dotčené spotřebitele informovat v souladu s § 25h zákona o ochraně spotřebitele, popřípadě jakýmkoliv jiným vhodným způsobem tak, aby byla podle okolností případu zajištěna dostatečná informovanost všech dotčených spotřebitelů včetně případných spotřebitelů, kteří nemají obvyklý pobyt na území České republiky.

(2) Bylo-li žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů alespoň částečně vyhověno, je žalovaný povinen spotřebitele, kterého se tato žaloba týká, na své náklady o výsledku řízení vhodným způsobem informovat.

(3) Způsob, rozsah a formu informování podle odstavce 2 zvolí žalovaný tak, aby byla podle okolností případu zajištěna dostatečná informovanost všech dotčených spotřebitelů včetně případných spotřebitelů, kteří nemají obvyklý pobyt na území České republiky. Je-li při vynaložení rozumného úsilí možné spotřebitele jednotlivě identifikovat, je žalovaný

povinen vyrozumět dotčené spotřebitele jednotlivě. Žalovaný je také vždy povinen informovat spotřebitele na svých internetových stránkách.

CELEX: 32020L1828

§ 188

(1) Soud uveřejňuje informace o průběhu řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů v rejstříku hromadných řízení vedeném podle zákona o hromadném občanském řízení soudním (dále jen „rejstřík hromadných řízení“).

(2) Soud v rejstříku hromadných řízení uveřejní alespoň

- a) spisovou značku řízení a označení soudu, který je k projednání žaloby příslušný,
- b) identifikační údaje o účastnících řízení a popřípadě také o jejich právních zástupcích,
- c) předmět řízení a skutkový základ žaloby a
- d) den, kdy byla žaloba podána.

(3) Soud v rejstříku hromadných řízení uveřejní vždy také žalobu na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí; to platí pro řízení o opravných prostředcích obdobně. Jiné písemnosti vydané v řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů soud v rejstříku hromadných řízení uveřejní, je-li to třeba k ochraně práv dotčených spotřebitelů. Písemnosti se v rejstříku hromadných řízení uveřejňují chronologicky s uvedením okamžiku jejich vložení.

CELEX: 32020L1828

§ 189

(1) Údaje a písemnosti podle § 188 se v rejstříku hromadných řízení uveřejňují bez zbytečného odkladu. Uveřejňuje-li se podle tohoto zákona rozhodnutí, uvede soud v rejstříku hromadných řízení bez zbytečného odkladu vždy i den, kdy toto rozhodnutí nabylo právní moci.

(2) Údaje a písemnosti uveřejněné v rejstříku hromadných řízení jsou veřejně přístupné a každý má právo se s nimi seznámit, nestanoví-li jiný právní předpis nebo nerozhodne-li soud z důvodu ochrany zákonem chráněného tajemství, utajovaných informací nebo osobních údajů jinak.

(3) Obsahuje-li uveřejňovaná písemnost identifikační údaje o spotřebitelích, je třeba písemnost před jejím uveřejněním upravit tak, aby z jejího textu nebylo možné jednotlivé spotřebitele identifikovat.

§ 190

Není-li možné uveřejňovat údaje a písemnosti v rejstříku hromadných řízení, zajistí Ministerstvo spravedlnosti jejich uveřejnění jiným vhodným způsobem umožňujícím dálkový přístup. Ustanovení § 188 odst. 2 a 3 a § 189 se použijí obdobně.

§ 191

Nesplní-li v řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů některý z účastníků pravomocně uloženou povinnost předložit důkazní prostředky, aniž pro to má spravedlivý důvod, může soud skutečnost, která měla být důkazními prostředky v neprospěch tohoto účastníka prokázána, pokládat za prokázanou.

CELEX: 32020L1828

§ 192

Nákladem řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů jsou také účelně vynaložené náklady na informování spotřebitelů a na předložení důkazních prostředků.

CELEX: 32020L1828

§ 193

(1) Tomu, kdo nesplnil povinnost informovat dotčené spotřebitele o průběhu nebo výsledku řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů nebo povinnost předložit důkazní prostředky, může soud usnesením uložit pořádkovou pokutu do výše 5 000 000 Kč.

(2) Nesplní-li žalovaný povinnost zdržet se protiprávního jednání, která mu byla v řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů uložena vykonatelným rozhodnutím soudu, lze mu v řízení o výkonu rozhodnutí nebo v exekucním řízení uložit přiměřenou pokutu až do výše 5 000 000 Kč.

(3) Při určení výše pokuty se přihlíží k významnosti porušené povinnosti, rozsahu a závažnosti jejího porušení a k tomu, aby uložená pokuta neměla ve vztahu k majetkovým poměrům povinného likvidační účinky.

CELEX: 32020L1828

§ 194

Po dobu řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů neběží promlčecí lhůta u práv, která spotřebitelům, jichž se tato žaloba týká, z protiprávního jednání nebo stavu vznikla. Pokračuje-li běh promlčecí lhůty po odpadnutí překážky, neskončí promlčecí lhůta dříve než za 6 měsíců ode dne, kdy začala znovu běžet.

CELEX: 32020L1828“.

4. V § 374a se písmeno c) zrušuje.

Dosavadní písmena d) až g) se označují jako písmena c) až f).

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. Není-li dále stanoveno jinak, použije se zákon č. 99/1963 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

2. V řízeních o zdržení se protiprávního jednání ve věcech ochrany práv spotřebitelů zahájených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se postupuje podle § 83 odst. 2 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

3. Ustanovení § 194 zákona č. 99/1963 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se použije pouze na práva z protiprávního jednání, ke kterému došlo dne 25. června 2023 nebo později.

CELEX: 32020L1828

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o soudních poplatcích

Čl. III

V § 11 odst. 2 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 36/1995 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 103/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 255/2000 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 159/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 216/2008 Sb., zákona č. 217/2009 Sb., zákona č. 427/2010 Sb., zákona č. 218/2011 Sb., zákona č. 45/2013 Sb., zákona č. 167/2013 Sb., zákona č. 293/2013 Sb., zákona č. 335/2014 Sb., zákona č. 87/2015 Sb., zákona č. 296/2017 Sb., zákona č. 303/2017 Sb. a zákona č. 182/2018 Sb., se na konci písmene t) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno u), které zní:

„u) právnická osoba, která je zapsána do seznamu oprávněných osob podle zákona upravujícího ochranu spotřebitele, v řízeních podle zákona o hromadném občanském řízení soudním nebo v řízeních o ochraně kolektivních zájmů spotřebitelů podle občanského soudního řádu.“.

CELEX: 32020L1828

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o ochraně spotřebitele

Čl. IV

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění zákona č. 217/1993 Sb., zákona č. 40/1995 Sb., zákona č. 104/1995 Sb., zákona č. 110/1997 Sb., zákona č. 356/1999 Sb., zákona č. 64/2000 Sb., zákona č. 145/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 102/2001 Sb., zákona č. 452/2001 Sb., zákona č. 477/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 227/2003 Sb., zákona č. 277/2003 Sb., zákona č. 439/2003 Sb., zákona č. 119/2004 Sb., zákona č. 186/2004 Sb., zákona č. 217/2004 Sb., zákona č. 444/2005 Sb., zákona č. 214/2006 Sb., zákona č. 229/2006 Sb., zákona č. 36/2008 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 293/2009 Sb., zákona č. 298/2009 Sb., zákona č. 301/2009 Sb., zákona č. 155/2010 Sb., zákona č. 28/2011 Sb., zákona č. 139/2011 Sb., zákona č. 211/2011 Sb., zákona č. 219/2011 Sb., zákona č. 468/2011 Sb., zákona č. 221/2012 Sb., zákona č. 238/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákona č. 476/2013 Sb., zákona č. 356/2014 Sb., zákona č. 206/2015 Sb., zákona č. 378/2015 Sb., zákona č. 188/2016 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 264/2017 Sb., zákona č. 371/2017 Sb., zákona č. 179/2019 Sb., zákona č. 164/2020 Sb., zákona č. 205/2020 Sb., zákona č. 238/2020 Sb., zákona č.

374/2022 Sb. a zákona č. .../2023 Sb., se mění takto:

1. V poznámce pod čarou č. 1 se na samostatný řádek doplňuje věta „Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES.“.

CELEX: 32020L1828

2. V § 1 odst. 1 písmeno d) zní:

„d) oprávnění podávat zástupné žaloby.“.

Poznámka pod čarou č. 2 se zrušuje.

3. V § 2 odst. 1 se na konci písmene v) tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno w), které zní:

„w) zástupnou žalobou hromadná žaloba a návrh na nařízení předběžného opatření podle zákona o hromadném občanském řízení soudním, žaloba na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů podle občanského soudního řádu a jiný obdobný návrh na zahájení řízení nebo na nařízení předběžného opatření podaný v jiném členském státě Evropské unie nebo v jiném státě, který je smluvní stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru, v zájmu skupiny spotřebitelů právnickou osobou k tomu určenou tímto státem, vystupuje-li tato právnická osoba v řízení jako žalobce.“.

CELEX: 32020L1828

4. Část osmá včetně nadpisů a poznámky pod čarou č. 58 zní:

„ČÁST OSMÁ

OPRÁVNĚNÍ PODÁVAT ZÁSTUPNÉ ŽALOBY

§ 25

Úvodní ustanovení

(1) Oprávnění podávat zástupné žaloby má právnická osoba zařazená na seznam oprávněných osob.

(2) Seznamem oprávněných osob se rozumí seznam vedený

a) Evropskou komisí, na který se na základě seznamů z jednotlivých členských států zařazují osoby oprávněné podávat zástupné žaloby i v jiném členském státě Evropské unie nebo v jiném státě, který je smluvním státem Dohody o Evropském hospodářském prostoru, než který je k podávání zástupných žalob určil (dále jen „evropský seznam oprávněných osob“), nebo

b) Ministerstvem průmyslu a obchodu podle tohoto zákona (dále jen „český seznam oprávněných osob“).

CELEX: 32020L1828

§ 25a

Český seznam oprávněných osob

(1) Ministerstvo průmyslu a obchodu zapíše do českého seznamu oprávněných osob právnickou osobu, pokud

a) byla založena v souladu s právními předpisy České republiky,

b) aktivně působí v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů po dobu alespoň 12 měsíců,

c) její účel vyplývající ze zakladatelského právního jednání dokládá, že má oprávněný zájem na ochraně zájmů spotřebitelů,

d) nebyla založena za účelem vytváření zisku,

e) proti ní nebylo vydáno rozhodnutí o úpadku,

f) je nezávislá a není ovlivňována jinými osobami, které mají hospodářský zájem na podání zástupné žaloby, s výjimkou spotřebitelů, přičemž má za tímto účelem zavedeny postupy umožňující předcházet takovému vlivu, jakož i střetu zájmů mezi jejími zájmy, zájmy případného poskytovatele financování a zájmy spotřebitelů, a

g) na svých internetových stránkách jednoduše a srozumitelně informuje veřejnost o skutečnostech dokládajících splnění podmínek uvedených v písmenech a) až f), o svých zdrojích financování obecně, o své organizační a členské struktuře a o svém účelu a činnostech.

(2) Ministerstvo průmyslu a obchodu zveřejňuje český seznam oprávněných osob na svých internetových stránkách spolu s odkazem na internetové stránky evropského seznamu oprávněných osob a oznámí Evropské komisi adresu internetové stránky, na které je přístupný český seznam oprávněných osob.

CELEX: 32020L1828

§ 25b

Zápis

(1) Zápis do českého seznamu oprávněných osob se provádí na žádost právnické osoby. Žádost se podává písemně a obsahuje také účel právnické osoby vyplývající ze zakladatelského právního jednání a odkaz na její internetové stránky.

(2) Splňuje-li žadatel podmínky podle § 25a odst. 1, zapíše Ministerstvo průmyslu a obchodu nejpozději do 2 měsíců ode dne podání žádosti do českého seznamu oprávněných osob o žadateli

a) jeho název, sídlo a identifikační číslo, bylo-li přiděleno,

b) jeho účel vyplývající ze zakladatelského právního jednání a

c) odkaz na jeho internetové stránky.

(3) O zápisu Ministerstvo průmyslu a obchodu žadatele vyrozumí nejpozději do 7 dnů ode dne jeho provedení.

(4) Nejsou-li splněny podmínky podle § 25a odst. 1, Ministerstvo průmyslu a obchodu nejpozději do 2 měsíců ode dne podání žádosti rozhodne o tom, že žadatel nesplňuje

některou z předepsaných podmínek a žadatele do českého seznamu oprávněných osob nezapiše. Toto rozhodnutí může být prvním úkonem v řízení.

CELEX: 32020L1828

§ 25c

Kontaktní místo a kontrola

(1) Ministerstvo průmyslu a obchodu je kontaktním místem pro účely prověření trvání existence podmínek podle § 25a odst. 1, pokud jde o právnické osoby zapsané na český seznam oprávněných osob⁵⁸⁾.

(2) Ministerstvo průmyslu a obchodu alespoň jednou za 5 let zkontroluje, zda právnické osoby uvedené v českém seznamu oprávněných osob splňují podmínky podle § 25a odst. 1 písm. b) až g). Takovou kontrolu ve vztahu k vybrané právnické osobě provede Ministerstvo průmyslu a obchodu také tehdy, navrhne-li to Evropská komise nebo příslušný orgán z jiného členského státu Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru.

CELEX: 32020L1828

§ 25d

Oznamovací povinnost

Zapsaná právnická osoba oznámí bez zbytečného odkladu Ministerstvu průmyslu a obchodu změnu údajů zapsaných v českém seznamu oprávněných osob, nebo že přestala splňovat některou z podmínek podle § 25a odst. 1 písm. b) až g).

§ 25e

Změna zápisu údajů

(1) Ministerstvo průmyslu a obchodu provede změnu zápisu údajů v českém seznamu oprávněných osob, pokud o to zapsaná právnická osoba požádá a doloží změnu zapsaných údajů. Ustanovení § 25b odst. 4 se použije obdobně.

(2) Neodpovídá-li stav zapsaný v českém seznamu oprávněných osob skutečnosti, Ministerstvo průmyslu a obchodu provede změnu zápisu údajů.

(3) O změně zápisu údajů Ministerstvo průmyslu a obchodu vyrozumí zapsanou právnickou osobu do 7 dnů ode dne jejího provedení.

§ 25f

Výmaz

(1) Ministerstvo průmyslu a obchodu vymaže právnickou osobu z českého seznamu oprávněných osob, pokud zapsaná právnická osoba zanikne nebo pokud tato osoba o výmaz požádá.

(2) Ministerstvo průmyslu a obchodu rozhodne o výmazu právnické osoby z českého seznamu oprávněných osob, pokud zapsaná právnická osoba nesplňuje některou z podmínek podle § 25a odst. 1 písm. b) až g).

(3) Řízení o výmazu právnické osoby z českého seznamu oprávněných osob zahajuje Ministerstvo průmyslu a obchodu z moci úřední.

(4) Lze-li důvod pro výmaz právnické osoby z českého seznamu oprávněných osob odstranit, vyzve Ministerstvo průmyslu a obchodu zapsanou právnickou osobu před zahájením řízení k jeho odstranění a poskytne jí k tomu přiměřenou lhůtu.

CELEX: 32020L1828

§ 25g

Informování Evropské komise

Ministerstvo průmyslu a obchodu bez zbytečného odkladu informuje Evropskou komisi o zápisu, změně nebo výmazu údajů z českého seznamu oprávněných osob.

CELEX: 32020L1828

§ 25h

Povinnost poskytovat informace o zástupných žalobách

Právnická osoba uvedená v českém seznamu oprávněných osob je povinna na svých internetových stránkách veřejně poskytovat informace o své činnosti týkající se podávání zástupných žalob; právnická osoba je zejména povinna informovat o

a) zástupných žalobách, které se rozhodla podat,

b) stavu řízení o zástupných žalobách, které již u soudu podala, a

c) výsledku řízení o jí podaných zástupných žalobách, o nichž bylo již rozhodnuto.

CELEX: 32020L1828

⁵⁸⁾ Čl. 5 odst. 5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES.“.

Poznámky pod čarou č. 15 a 20 se zrušují.

Čl. V

Přechodná ustanovení

1. Řízení o návrhu na zahájení řízení o zdržení se protiprávního jednání ve věci ochrany práv spotřebitelů zahájena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona osobou k tomu oprávněnou podle § 25 odst. 2 zákona č. 634/1992 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle dosavadních právních předpisů.
2. Ministerstvo průmyslu a obchodu запиše právnickou osobu, která byla ke dni předcházejícímu dni nabytí účinnosti tohoto zákona zařazena do seznamu osob

oprávněných k podání žalob na zdržení se protiprávního jednání v oblasti ochrany práv spotřebitelů podle § 25 odst. 2 písm. b) zákona č. 634/1992 Sb., ve znění účinném předem nabytí účinnosti tohoto zákona, na seznam českých oprávněných osob, pokud o to tato osoba požádá nejpozději do 1 měsíce ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Žádost se podává písemně a obsahuje také účel právnické osoby vyplývající ze zakladatelského právního jednání a odkaz na její internetové stránky. O zápisu Ministerstvo průmyslu a obchodu právnickou osobu vyrozumí nejpozději do 7 dnů ode dne jeho provedení.

CELEX: 32020L1828

ČÁST ČTVRTÁ

ÚČINNOST

Čl. VI

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

I. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu.

Návrh zákona o hromadném občanském řízení soudním (dále jen „zákon o hromadném řízení“) do českého právního řádu zavede právní úpravu kolektivních žalob ve spotřebitelských věcech. V platné legislativě uvedený mechanismus chybí. Nemožnost účinně koncentrovat projednávání stejných či obdobných nároků do jednoho řízení ovlivňuje efektivitu české justice, hospodárnost soudního řízení z pohledu státu i účastníků řízení a přináší další negativa.

Zároveň platná právní úprava neodpovídá požadavkům směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES (dále také jen „směrnice o zástupných žalobách“).

Jelikož současné české právo postrádá harmonizační úpravu hromadných řízení, zákonitě schází i odpovídající ustanovení v již existujících právních předpisech. Ojedinelá ustanovení, která výjimečně určité prvky kolektivní právní ochrany obsahují, jako např. § 25 odst. 2 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), promítající se procesně do § 83 a 159a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „občanský soudní řád“ či „o. s. ř.“), jsou velmi nedostatečná a neodpovídají článkům směrnice o zástupných žalobách.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

2.1 Základní účel a cíle hromadného řízení v českém právním řádu

Obecným účelem navrhované právní úpravy je přijmout procesní nástroj, který do právního řádu pomůže implementovat směrnici o zástupných žalobách. Tím přispěje také k řešení hromadného vymáhání práv v oblasti vztahů mezi podnikatelem a spotřebiteli.

Věcné řešení nové právní úpravy je založeno zejména na následujících cílech, které odráží podstatu problému neexistujícího kolektivního řízení:

- *Zajištění hospodárnosti řízení a efektivit soudnictví (zejm. odbřemenění soudů).*
- *Posílení zásady jednotného rozhodování ve shodných či obdobných případech.*

- *Zajištění přístupu k soudu i osobám, které by jinak svůj nárok samy neuplatňovaly, protože se jim to z ekonomického hlediska nevyplatí – tj. posílení ochrany spotřebitele.*
- *Vytvoření efektivního hospodářského a společenského stimulu, který by vedl k narovnání podnikatelského prostředí.*

2.2 Cíle doprovodného zákona

Na tomto místě je třeba blíže identifikovat cíle zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o hromadném občanském řízení soudním (dále jen „doprovodný zákon“). V rámci přípravy zákona o hromadném řízení bylo zjištěno, že některé otázky související s transpozicí směrnice o zástupných žalobách bude nutné upravit v již existujících právních předpisech. Proto se navrhuje předložit doprovodný zákon, který by souhrnně promítl navazující změny do českého právního řádu.

Tyto změny se týkají např. otázky osudu § 83 odst. 2 a § 159a občanského soudního řádu, poplatkové povinnosti či úpravy § 25 zákona o ochraně spotřebitele, jímž byla do českého práva implementovaná zrušená směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů (dále jen „směrnice o žalobách na zdržení se protiprávního jednání“).

2.3 Hlavní principy doprovodného zákona a jejich odůvodnění

Základní principy navrhované úpravy jsou navrženy tak, aby mohlo být dosaženo cílů, jež jsou zakotvením úpravy směrnice o zástupných žalobách do českého právního řádu sledovány. Hlavní principy je nezbytné popsat zvlášť u jednotlivých novelizovaných právních předpisů.

a) Změny v občanském soudním řádu

Zákon o hromadném řízení je zákonem speciálním upravujícím některé dílčí odchylky od běžného postupu v soudním řízení. Zákon pamatuje na všechny typy žalob, počítá s aktivní rolí spotřebitelů, jelikož nejčastěji bude řízení vedeno o jejich nárocích na náhradu újmy (slovy směrnice o zástupných žalobách „opatření ke zjednání nápravy“).

Historicky však byla zvlášť upravena žaloba na zdržení se protiprávního jednání s kolektivními prvky, kterou byla oprávněna podat k tomu určená nezisková organizace. Tato žaloba byla upravena v zákoně o ochraně spotřebitele a procesní souvislosti v občanském soudním řádu (specificky překážka litispendence a věci pravomocně rozhodnuté). Česká judikatura se nicméně v souvislosti s výkladem relevantních ustanovení § 83 a 159a o. s. ř. vyvinula tak, že přiznala procesní postavení účastníka řízení nejen žalující neziskové osobě, ale též spotřebitelům, kteří podali negatorní žalobu proti těmto podnikatelům. Tito spotřebitelé získali

v řízení zahájeném právnickou osobou postavení účastníka řízení s relevantními právy a povinnostmi (nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1106/08, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1019/2006 anebo ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3856/2010). Předestřené řešení však odporuje pojetí zástupné žaloby, jak jej zavádí směrnice o zástupných žalobách. Z tohoto důvodu se navrhuje stávající úpravu v občanském soudním řádu, pokud jde o zdržovací nároky ve věcech ochrany práv spotřebitelů, vypustit a nahradit ji eurokonformní úpravou žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů.

Dále se doplňuje také drobná změna do § 151 odst. 2 občanského soudního řádu týkající se způsobu výpočtu odměny advokáta v rámci rozhodování o náhradě nákladů řízení.

b) Změny v zákoně o soudních poplatcích

V zákoně o soudních poplatcích se navrhuje upravit osvobození od soudních poplatků pro kvalifikované neziskové organizace zapsané na seznam oprávněných osob podle směrnice o zástupných žalobách. Tímto krokem se do práva ČR transponuje část čl. 20 cit. směrnice.

c) Změny v zákoně o ochraně spotřebitele

Posledním z dotčených předpisů je zákon o ochraně spotřebitele. Novela uvedeného zákona je logickým krokem již jen z toho důvodu, že zákon do právního řádu promítá směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2009/22/ES o žalobách na zdržení se protiprávního jednání, která se s přijetím směrnice o zástupných žalobách ruší.

Změna se dotkne § 25 zákona o ochraně spotřebitele, jenž bude s ohledem na výrazně širší rozsah nové směrnice o zástupných žalobách zrušen a nahrazen novou úpravou. První část otázek se bude týkat určování oprávněných subjektů ve smyslu směrnice pro účely podávání zástupných žalob, jejichž seznam bude za všechny členské státy EU vést Evropská komise. Druhá část, kterou dnes řešil § 25 zák. o ochraně spotřebitele, týkající se zástupných žalob na zdržení se protiprávního jednání bude rozšířena a přesunuta do občanského soudního řádu.

2.4 Dopady navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

S ohledem na omezení předkládaného zákona toliko na ochranu práv spotřebitelů budou dopady zákona ve vztahu ke sledovaným oblastem neutrální.

3. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

Aktuálně právní řád s hromadným řízením v jakékoliv podobě nepočítá. Obsahuje pouze dílčí úpravu zdržovací žaloby podané oprávněnou neziskovou organizací podle zákona o ochraně

spotřebitele. Dosavadní úprava tak neodpovídá požadavkům, které pro ČR vyplývají z jejího členství v Evropské unii, a sice přijmout transpozici směrnice o zástupných žalobách. K naplnění povinností, které jsou ČR v této směrnici uloženy, je nezbytné přijmout návrh zákona o hromadném řízení a dále též zasáhnout do souvisejících právních předpisů. Tyto související předpisy mění předkládaný doprovodný zákon.

Výchozí tezí předložené právní úpravy je minimální harmonizace českého práva s jeho unijní předlohou. Z tohoto důvodu se změny dotknout právní úpravy pouze v omezené míře, a sice:

- občanského soudního řádu, pokud jde o důsledky podání žaloby na zdržení se protiprávního jednání v oblasti ochrany spotřebitele a nové úpravy žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů;
- zákona o soudních poplatcích, co se týče stanovení poplatkové povinnosti, respektive výjimky z této povinnosti u kvalifikovaných neziskových subjektů;
- zákona o ochraně spotřebitele, pokud se jedná o otázku určování kvalifikovaných subjektů ze strany Ministerstva průmyslu a obchodu (dále také jen „MPO“).

Bez výše uvedených změn by nebylo možné dosáhnout cíle, a tedy splnit implementační povinnost ve vztahu ke směrnici o zástupných žalobách. Otázky se navrhuje řešit v samostatném doprovodném zákoně způsobem, který bude vyhovovat unijní koncepci zástupné žaloby a zároveň v minimální míře zasáhne do platné právní úpravy.

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem

V obecné rovině lze konstatovat, že zavedení institutu tzv. hromadných řízení, ať už formou zákona o hromadném řízení, nebo zvláštní žaloby v kolektivním zájmu spotřebitelů dle občanského soudního řádu, je z pohledu ústavněprávního zcela neutrální. Existence kolektivního řízení není *per se* ústavním pořádkem České republiky (ve smyslu čl. 112 Ústavy) vyloučena, resp. jakkoliv upravena. Na druhou stranu je zjevné, že ústavní pořádek stanovuje zákonodárci jasné limity, jakou právní úpravu kolektivního řízení je možné *in concreto* přijmout. Takovýmto limitem je v první řadě čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), který zakotvuje právo na spravedlivý proces.

Argumenty týkající se souladnosti předkládaného řešení hromadných žalob, které byly nastíněny v odůvodnění návrhu zákona o hromadném řízení, se vzhledem ke smyslu a účelu předkládaného doprovodného zákona uplatí *mutatis mutandis* i pro tento právní předpis.

Ze všech ústavně-právních limitů se přitom v souvislosti s doprovodným zákonem do popředí dostává zejména otázka přístupu k soudu, konkrétně pak výše soudního poplatku stanovená za podání hromadné žaloby, vč. žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů. V tomto ohledu lze uzavřít, že předkládaný návrh zákona počítá v zájmu zajištění práva na přístup

k soudu pro kvalifikované neziskové subjekty, jak vyplývá z čl. 20 směrnice o zástupných žalobách, s úplným upuštěním od soudních poplatků. Právo na přístup k soudu tak bude pro neziskové organizace zajištěno.

Z pohledu mantinelů, které stanovuje ústavní pořádek, je nutné zmínit i čl. 10 Ústavy a povinnosti vyplývající ze členství České republiky v Evropské unii. Těmto povinnostem lze dostát jen tehdy, dojde-li k přijetí předkládané transpoziční novely.

5. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z jejího členství v Evropské unii.

Evropská unie vybízí členské státy již delší dobu k přijetí právní úpravy, která by umožňovala procesní kolektivní ochranu práv, přinejmenším těch garantovaných evropským právem. Dle názoru Evropské unie je kolektivní ochrana v dnešní době nezbytným procesním nástrojem k efektivnímu prosazování práv spotřebitelů.

Z hlediska posuzování souladnosti předkládaného zákona s unijní legislativou jsou relevantní následující unijní dokumenty:

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů¹
- Doporučení Komise č. 2013/396/EU ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie²
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES³

Právě poslední zmiňovaná směrnice je přitom klíčová, neboť předložený návrh zákona transponuje některé její články do národního právního řádu.

Z pohledu implementace do tohoto zákona lze zmínit následující ustanovení směrnice o zástupných žalobách:

- *Subjekty oprávněné podávat zástupné žaloby, vč. subjektů pro podávání tzv. přeshraničních zástupných žalob (čl. 4 směrnice)*

Úprava oprávněných subjektů se v souladu s dosavadní tuzemskou tradicí navrhuje promítnout do zákona o ochraně spotřebitele. Podmínky stanovené směrnicí pro oprávněné subjekty se navrhuje přejmout bez dalšího. Dále se rozvádí postup, jakým se

¹ Dostupná na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32009L0022>

² <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2013/396/oj?eliuri=eli%3A2013%3A396%3Aoj&locale=cs>

³ V českém znění přístupná zde: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0184>

nezisková organizace může ucházet o status oprávněného subjektu ve smyslu směrnice o zástupných žalobách. Národní úprava tak plně respektuje požadavky směrnice.

- *Informace a monitoring oprávněných subjektů (čl. 5 směrnice)*

V zákoně o ochraně spotřebitele se vedle akreditace oprávněných neziskových osob navrhuje upravit též požadavky směrnice o zástupných žalobách týkající se informování o určených neziskových subjektech ve veřejné evidenci, vč. předání údajů Evropské komisi k uveřejnění v celounijním seznamu oprávněných osob. Dále se pamatuje též na průběžný monitoring oprávněných osob a možné kroky v případě, kdy již tato osoba nesplňuje podmínky předpokládané ve směrnici.

- *Opatření na zdržení se jednání (čl. 7 a čl. 8)*

V souladu se směrnicí návrh zákona počítá se zavedením zvláštních zjednodušených zástupných žalob na zdržení se protiprávního jednání, včetně žalob na určení, zda došlo k porušení povinnosti (resp. slovy směrnice k porušení předpisů podle čl. 2 odst. 1 směrnice o zástupných žalobách). Tyto žaloby se budou řídit ustanoveními občanského soudního řádu se speciálními dílčími odchylkami tam stanovenými, a nikoliv úpravou zákona o hromadném řízení. Uvedené rozhodnutí je motivováno jednak snahou navázat na dosavadní legislativní tradici založenou směrnicí z roku 2009, jednak též úsilím o maximální zjednodušení negatorních žalob, jejichž projednání by mělo být maximálně efektivní, levné a rychlé. Zvláště se na principu speciality řeší například otázky litispendence a res iudicata či postavení spotřebitelů, kteří dle směrnice o zástupných žalobách nemohou být účastníky řízení (čl. 7 odst. 6 a bod 36 preambule).

- *Informace o zástupných žalobách a elektronické databáze (čl. 13 a čl. 14)*

Mezi dílčí aspekty procesního postupu v občanském soudním řádu, pokud jde o zástupné žaloby na zdržení se protiprávního jednání, lze řadit i úpravu informování spotřebitelů o budoucích, aktuálních i skončených zástupných řízeních podle čl. 13, jakož i zřízení zvláštní evidence pro zajištění co nejvyšší možné informovanosti spotřebitelů. Za účelem úspory veřejných prostředků se přitom navrhuje využít jednu platformu společnou – rejstřík hromadných řízení.

- *Stavění běhu promlčecích lhůt u zdržovacích zástupných žalob (čl. 16 odst. 1)*

Zvláštní ustanovení v občanském soudním řádu se dotýká rovněž stavění běhu promlčecí lhůty u žaloby na zdržení se jednání, kdy směrnice o zástupných žalobách rozšiřuje účinky této žaloby ve vztahu k promlčení také na žaloby ke zjednání nápravy.

- *Zrychlené řízení k projednání předběžných opatření na zdržení se jednání (čl. 17 odst. 2)*

Zákon novelizující občanský soudní řád pamatuje také na požadavek, aby opatření na zdržení se jednání ve formě předběžného opatření byla projednávána ve zvláštním zkráceném řízení. Činí tak odkazem na již účinnou a prověřenou úpravu předběžných opatření.

- *Zpřístupnění důkazů (čl. 18)*

I u zdržovacích žalob je nezbytné garantovat účastníkům řízení právo požadovat zpřístupnění důkazů, které má druhá strana řízení nebo třetí osoba pod svou kontrolou. Právní úprava v navrhovaném zákoně tento požadavek naplňuje, když se inspiruje obdobným mechanismem předvídaným v zákoně o hromadném řízení, který vychází z ediční povinnosti podle občanského soudního řádu.

- *Efektivní sankce (čl. 19)*

Stejně jako u žalob na opatření ke zjednání nápravy v režimu zákona o hromadném řízení musí být u žalob na zdržení se jednání zajištěno plnění povinností uložených soudem, a to za pomoci efektivních a dostatečně odrazujících sankcí. Podobně jako u zákona o hromadném řízení platí i zde, že pokuty ukládá soud (exekutor) ve formě pokut.

- *Podpora a pomoc oprávněným subjektům (čl. 20)*

Směrnice o zástupných žalobách konečně vyžaduje, aby členské státy poskytly neziskovým osobám, které podávají zástupné žaloby, odpovídající finanční a institucionální podporu a pomoc. Tato pomoc je na uvážení států, směrnice však zmiňuje mezi možnými kroky např. veřejné financování, strukturální podporu či omezení poplatkové povinnosti. Veřejné financování nelze na zajištění peněžitých prostředků pro vedení řízení za stávajícího fungování dotačních titulů použít. Z tohoto důvodu se zákon kloní k variantě úplného osvobození neziskových organizací od soudních poplatků, pakliže podávají hromadnou žalobu dle zákona o hromadném řízení či žalobu na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů podle občanského soudního řádu.

V kontextu výše uvedeného lze shrnout, že předložený návrh zákona je dílčí transpozicí směrnice o zástupných žalobách. Přitom jde o harmonizaci minimální a navrhované změny je možné označit jako minimalistické.

6. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

Navrhovaná právní úprava je zcela v souladu s mezinárodními smlouvami. Žádná z mezinárodních smluv, jimiž by byla Česká republika vázána, nezakazuje uzákonění hromadných řízení, popř. řízení o zástupné žalobě ke zdržení se protiprávního jednání, a to ani v navržené podobě. Předestřené aspekty doprovodného zákona k zákonu o hromadném řízení nejsou jednotlivě ani ve svém souhrnu v rozporu s mezinárodními závazky České republiky.

7. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované úpravy na státní rozpočet a ostatní rozpočty, na podnikatelské prostředí, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel,

zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí.

7.1 Hospodářský a finanční dopad navrhované úpravy na státní rozpočet a ostatní rozpočty

Jak již bylo blíže rozvedeno v návrhu zákona o hromadném řízení, přijetí navrhované právní úpravy ve svém souhrnu si zřejmě vyžádá mírné finanční dopady na státní rozpočet, zejména na počátku zavádění hromadných žalob a žalob na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů do praxe. Zároveň se však právní úprava pozitivně projeví na počtu projednávaných věcí a hospodárnosti řízení. Je tedy možné uzavřít, že celkový dopad předkládaného zákona na státní rozpočet bude z dlouhodobého hlediska spíše neutrální.

Doprovodný zákon k zákonu o hromadném řízení sám o sobě žádné hmatatelné dopady na státní rozpočet nevyvolává. Všechny ostatní finanční dopady jsou spojeny především se samotným zákonem o hromadném řízení a jsou také v důvodové zprávě k tomuto zákonu vypočítány a zhodnoceny. To se týká zejména nákladů na vedení soudních řízení (personální zajištění agendy v justici apod.) nebo nákladů na zřízení rejstříku hromadných řízení, v jehož rámci budou uveřejňovány také vybrané údaje z řízení podle občanského soudního řádu.

Náklady Ministerstva průmyslu a obchodu na zapisování do seznamu oprávněných osob a související průběžný monitoring jednotlivých neziskových organizací nebudou převyšovat výdaje, které si obdobná agenda na MPO, vykonávaná již několik let v souladu s § 25 zákona o ochraně spotřebitele, vyžaduje dnes.

Lze shrnout, že veškeré případné potřeby v oblasti personální a platové budou zabezpečeny výhradně v rámci stávajících limitů počtu míst a objemu prostředků na platy v dotčených rozpočtových kapitolách.

7.2 Dopady na podnikatelské prostředí

Co se týče dopadů na podnikatelské prostředí, tyto nejsou s doprovodným zákonem bezprostředně spojeny a týkají se obecně zavedení kolektivního řízení do českého právního řádu. Proto lze na tomto místě odkázat na zhodnocení dopadů na podnikatelské prostředí, které bylo provedeno v odůvodnění k návrhu zákona o hromadném řízení.

7.3 Sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Zákon o hromadném řízení ani doprovodný zákon nebudou mít dopad na rodinu. Pozitivní dopad lze očekávat v oblasti ochrany práv spotřebitelů, vč. spotřebitelů zranitelných (např. lidé staršího věku, děti apod.).

7.4 Dopady na životní prostředí

Vzhledem k tomu, že se navrhovaná právní úprava dotýká čistě oblasti civilního procesu, nelze očekávat jakékoliv negativní dopady na životní prostředí. Naopak lze očekávat zprostředkovaně pozitivní dopady na životní prostředí, vyplývající z uplatňování práv spotřebitelů, například tím, že se spotřebitelé budou bránit proti produktům odporujícím obecným pravidlům a nedodržujícím příslušné ekologické normy.

8. Zhodnocení dopadu navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů.

Navrhovaná právní úprava v doprovodném zákoně nebude mít dopad na ochranu soukromí a osobních údajů nad rámec toho, co již bylo vyhodnoceno v návrhu zákona o hromadném řízení.

9. Zhodnocení korupčních rizik navrhovaného řešení (CIA)

9.1 Dopady na korupční rizika

Předkladatel provedl zhodnocení korupčních rizik, jak stanoví čl. 4 odst. 1 písm. h) Legislativních pravidel vlády, a to podle Metodiky CIA (*Corruption Impact Assessment*; Metodika hodnocení korupčních rizik), kterou uveřejnil Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí.

Korupční rizika jsou teoreticky spojena s každým nově zaváděním institutem. V případě zavedení procesního prostředku kolektivní ochrany individuálních práv však nelze hovořit o žádném nadměrném zvýšení rizika na straně soudů. Jedná se tedy o běžné riziko potenciálně související s každou novou úpravou. Nicméně vzhledem k tomu, že jde o pravomoc soudů, kterou mají již dnes (rozhodovat o sporech z vybraných oblastí práva), pouze je tato forma transformovaná do jiné podoby (namísto individuálně se práva budou vymáhat kolektivně), je riziko vzniku korupčního potenciálu, resp. zhoršení oproti stávajícímu stavu, zcela nevýznamné.

Lze dokonce říci, že riziko korupce by se přijetím zákona mělo snížit. Tlak na orgány veřejné moci, které nyní musí suplovat chybějící aktivitu v soukromém sektoru, poklesne. Tím poklesne i jejich význam a též korupční potenciál na jejich straně.

V souvislosti s korupčními riziky je možné ještě upozornit na kompetenci Ministerstva průmyslu a obchodu udělovat neziskovým subjektům status oprávněné osoby. Tato pravomoc je však čistě transpoziční, a navíc se v právním řádu vyskytuje již několik let. Nejde tedy o novou pravomoc, která by sama o sobě byla zdrojem nového korupčního potenciálu.

9.2 Přiměřenost

Cílem předkládaného návrhu zákona je upravit platnou legislativu v návaznosti na zavedení procesního nástroje umožňujícího hromadné vymáhání při transpozici směrnice o zástupných žalobách. Zejména na poli ochrany práv spotřebitelů jsou patrné značné nedostatky neexistence takové úpravy, což dokládá i aktivita EU v podobě schválené směrnice. Návrh je tak svým rozsahem přiměřený množině vztahů, které má za cíl upravovat.

Kompetence orgánů veřejné moci nejsou návrhem doprovodného zákona nijak dotčeny, popřípadě se jen transformují na upravené kompetence.

9.3 Efektivita

Návrh zákona reaguje na situaci, kdy platná právní úprava dostatečně neupravuje kolektivní ochranu individuálních práv. Cílem zákona je co nejrychleji toto hluché místo v české legislativě zaplnit tak, aby výsledná právní úprava byla v souladu s požadavky směrnice o zástupných žalobách, soudní praxe a odborné veřejnosti.

9.4 Odpovědnost

V tomto směru je z návrhu zřejmé, který orgán je kompetentní danou věc rozhodnout a že je jeho odpovědnost přiměřená.

9.5 Opravné prostředky a kontrolní mechanismy

Vzhledem k minimálnímu vlivu doprovodného zákona na korupční rizika nejsou přímo v doprovodném zákoně opravné prostředky obsaženy, avšak tyto vyplývají z obecných právních předpisů, zejm. z občanského soudního řádu.

10. Dopady na bezpečnost a obranu státu

Navrhované změny právní úpravy nebudou mít dopad na bezpečnost a obranu státu.

II. Zvláštní část

K části první (změna občanského soudního řádu)

K čl. I

K bodu 1 (§ 83 odst. 2)

Občanský soudní řád v platném znění zakotvuje dílčí prvky kolektivního řízení spočívající ve stanovení překážky litispendence a věci pravomocně rozhodnuté podle § 83 odst. 2 a § 159a cit. zákona. Mezi řízení, u nichž stávající dikce procesního kodexu s těmito následky počítá, se řadí i řízení o zdržení se protiprávního jednání ve věcech ochrany zájmů spotřebitelů. Pakliže by tedy předmětná ustanovení zůstala po přijetí předkládaného zákona zachována beze změny, uplatnily by se na zástupnou žalobu na zdržení se protiprávního jednání podanou kvalifikovaným subjektem účinky předvídané v § 83, resp. 159a o. s. ř. bez dalšího.

Uvedený model je nicméně z pohledu směrnice o zástupných žalobách problematický ze dvou důvodů. Zaprvé, účinky překážky litispendence i věci pravomocně rozhodnuté by byly aktivovány nejen u zástupných žalob, ale též u individuálních žalob spotřebitelů podaných před případnou zástupnou žalobou. Podáním individuální žaloby by tudíž mohlo dojít k omezení možnosti oprávněného subjektu zahájit navazující zástupné řízení v téže věci, což neodpovídá cílům směrnice. Za zjevný rozpor se směrnicí lze pak považovat výklad předmětných ustanovení ze strany českých soudů. Zatímco totiž česká judikatura v případech podle § 83 odst. 2 o. s. ř. dovozuje, že překážka litispendence nebrání tomu, aby oprávněná osoba mohla do zahájeného řízení přistoupit jako další účastník řízení – ba naopak. V zájmu zachování práva na přístup k soudu je to nezbytné a každý další návrh se považuje ex lege za přistoupení k původnímu řízení (nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. IV. ÚS 1106/08, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 1019/2006 anebo ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3856/2010) – směrnice o zástupných žalobách explicitně vylučuje, aby spotřebitelé měli v řízení o zástupné žalobě postavení účastníka řízení (čl. 7 odst. 6 a bod 36 preambule).

Z výše uvedených důvodů se navrhuje vypustit řízení ve věcech ochrany zájmu spotřebitelů z výčtu § 83 odst. 2, což bude mít dopad také do § 159a o. s. ř. Namísto toho předložený zákon počítá s vlastními pravidly o překážce litispendence a účincích konečného rozhodnutí v příslušných ustanoveních § 181 a násl. o. s. ř.

K bodům 2 a 4 (§ 151 odst. 2 a § 374a)

Změna se snaží reagovat na judikaturu Ústavního soudu (nález Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3559/15, nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 2632/18), která kritizuje zákonodárce pro nekonání při naplnění zákonného zmocnění k přijetí nové paušální vyhlášky poté, co tu předchozí zrušil Ústavní soud. Navrhuje se

vypustit základní pravidlo, podle něhož se pro účely náhrady nákladů řízení odměna právního zástupce vypočítává paušálně za jeden stupeň řízení, přičemž konkrétní parametry stanoví prováděcí právní předpis. S tím také souvisí zrušení zmocňovacího ustanovení k přijetí tohoto prováděcího předpisu. Napříště se tak odměna za zastupování pro účely náhrady nákladů řízení bude vypočítávat výhradně podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. (advokátní tarif).

K bodu 3 (§ 181 až 194)

Obecně

Do právního řádu je nutné implementovat pravidla směrnice o zástupných žalobách, která se dotýkají procesního postupu v řízení o zástupné žalobě. Jelikož se přitom na procesní otázky ve směrnici pamatuje toliko dílčím způsobem, je nutné tato směrniceová pravidla doplnit o kompletní procesní rámec, na jehož základě bude možné zástupné žaloby projednávat.

Směrnice o zástupných žalobách sama odlišuje dva procesní instituty – zástupnou žalobu na vydání opatření ke zdržení se protiprávního jednání (*injunctive measures*) a na vydání opatření ke zjednání nápravy (*redress measures*). Zatímco první z nich je procesně jednodušší a ve směrnici méně regulován, druhý by měl být podložen propracovaným mechanismem kolektivního soudního řízení a dopadá na něj také větší část otázek upravených ve směrnici o zástupných žalobách (např. otázka financování, smíru nebo náhrady nákladů řízení podle čl. 10 až 12 směrnice o zástupných žalobách). Za klíčový rozdíl obou variant zástupné žaloby lze považovat to, zda a jakým způsobem se spotřebitelé do případného řízení zapojují. U opatření ke zjednání nápravy totiž směrnice o zástupných žalobách v čl. 9 odst. 2 počítá s tím, že se dotčení spotřebitelé budou do řízení aktivně zapojovat, a to buďto na principu přihlašovacího nebo odhlašovacího hromadného řízení (tzv. *opt-in* nebo *opt-out*). Zdržovací zástupná žaloba naproti tomu s ohledem na čl. 8 odst. 3 navazuje na dosavadní mechanismus zrušované směrnice o žalobách na zdržení se protiprávního jednání a žádnou aktivitu spotřebitelů v tomto směru nepředpokládá. Zdržovací zástupnou žalobu tak lze podat bez mandátu samotných dotčených spotřebitelů, tito se do řízení nijak nepřihlašují (ani na principu *opt-in*, ani na principu *opt-out*), jakkoliv by měli z konečného rozhodnutí profitovat. Z procesního hlediska se tudíž toto řízení nijak zásadně od běžného „individuálního“ soudního řízení neodlišuje, až na dílčí výjimky upravené v § 181 a násl.

Ze všech těchto důvodů se navrhuje, aby oba výše zmíněné instituty byly řešeny odděleně. Řízení o žalobě na vydání opatření ke zjednání nápravy si vyžaduje značné odchylky od postupu podle občanského soudního řádu, proto by mělo být upraveno ve zvláštním zákoně o hromadném řízení. Naopak zdržovací zástupná žaloba může být s drobnými úpravami řešena standardním procesním postupem. Řízení o zástupné žalobě na zdržení se

protiprávního jednání proto může i nadále probíhat způsobem, jakým tomu bylo v České republice dosud, avšak s tím rozdílem, že se celá úprava ze zákona o ochraně spotřebitele přesune do občanského soudního řádu.

Je tomu tak i proto, že na rozdíl od předchozí směrnice o zdržení se protiprávního jednání na ochranu spotřebitelů nová směrnice o zástupných žalobách na několik málo procesních aspektů pamatuje a tyto vztahuje i na žaloby na zdržení se protiprávního jednání. Proto bylo vyhodnoceno jako vhodnější přesunout úpravu do procesního kodexu, kam správně patří.

K § 181

V souladu s legislativní tradicí založenou řízením o žalobě z rušené držby se na úvod vymezuje, na jaký typ řízení se použijí zvláštní ustanovení § 181 až 194 o. s. ř. Ve zbývajícím rozsahu se použijí ostatní pravidla občanského soudního řádu upravující zahájení a průběh řízení, vč. nařízení předběžného opatření. V pravidle se též zavádí legislativní zkratka „žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů“ (ustanovení se tak vymezuje vůči hromadné žalobě jakožto žalobě na ochranu konkrétních zájmů přihlášených členů skupiny).

Tato žaloba může mít s ohledem na definici podobu návrhu na vydání předběžného opatření nebo žaloby na zdržení se protiprávního jednání, což naplňuje požadavek čl. 8 odst. 1 směrnice o zástupných žalobách. Žaloba dále může směřovat na zdržení se nebo na určení, zda se podnikatel dopustil porušení právní povinnosti [čl. 8 odst. 1 ve spojení s odst. 2 písm. b)]. Využití specifické určovací žaloby dává smysl například u hromadné železniční nehody, kde bylo zraněno na 200 osob a každá utrpěla jinou újmu (zlomená noha, šok, smrt apod.), přičemž se vyplatí společně najít odpověď alespoň na otázku, zda došlo k porušení předpisů a kdo je za újmu odpovědný. Žalobce tak může žalovat na určení, zda žalovaný při určitém jednání porušil předpisy. Vyčíslení jednotlivých nároků pak bude ponecháno na samostatné navazující žalobě. Uvedený mechanismus je principiálně inspirován institutem tzv. *Musterfeststellungsklage* zakotveným v § 606 a násl. německého ZPO.

K § 182

Ustanovení je promítnutím požadavku čl. 4 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 1 a 2, čl. 7 odst. 1 a odst. 4 písm. a) a čl. 8 odst. 1 a odst. 2 písm. a) směrnice o zástupných žalobách. Zakotvuje tedy procesní legitimaci oprávněných subjektů uvedených v seznamu oprávněných osob (s ohledem na požadavek čl. 7 odst. 1 bez ohledu na to, v jakém členském státě byl tento subjekt určen) k podávání žaloby ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů. Úprava České republiky proto připouští, aby mohly být žaloby na zdržení se protiprávního jednání podávány pouze právníky osobami uvedenými na seznamu oprávněných osob. Vznik čistě národních ad hoc subjektů se v tomto případě nepředpokládá. Oprávněný subjekt může zástupnou žalobu podat samostatně anebo ve spolupráci s jinou právníkou osobou, byť by to byla právníká

osoba z jiného členského státu EU či EHP (srov. čl. 6 odst. 2 směrnice o zástupných žalobách). V takovém případě půjde o společenství nerozlučné.

Je-li subjekt zapsán na seznam oprávněných osob, platí, že má procesní legitimaci k zahájení řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů (čl. 6 odst. 3 směrnice o zástupných žalobách). Tuto skutečnost může soud ověřit z veřejně dostupného seznamu oprávněných osob.

Odstavec druhý zpřesňuje náležitosti žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů. Jednak se navrhuje do těchto náležitostí promítnout požadavek čl. 7 odst. 2 (*Při podávání zástupné žaloby poskytne oprávněný subjekt soudu nebo správnímu orgánu dostatečné informace o spotřebitelích, jichž se zástupná žaloba týká.*). Mimo to by měla zástupná žaloba obsahovat výslovnou informaci o tom, že jde o žalobu na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů podle občanského soudního řádu.

K § 183

V zájmu zachování jednotného přístupu v rámci procesního práva se navrhuje, aby stejně jako v zákoně o hromadném řízení byly k projednání žalob na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů podle občanského soudního řádu v prvním stupni příslušné krajské soudy, konkrétně z nich pak Městský soud v Praze. Jde tedy o stanovení výlučné místní příslušnosti.

K § 184 až 186

Navrhuje se výslovně řešit také postavení samotných spotřebitelů a dopad na jejich právo zahájit individuální řízení. V této věci se návrh inspirovat stávající úpravou § 83 odst. 2 písm. b) a § 159a odst. 2 občanského soudního řádu. Volí však nakonec vlastní regulaci, a to zejména z důvodu související judikatury českých soudů. Rozhodovací praxe v případech podle § 83 o. s. ř. dovodila, že překážka litispendence není absolutní. Žaloba, kterou podali spotřebitelé proti témuž podnikateli z téhož právního vztahu, se totiž považuje za přistoupení k řízení a spotřebitelé se stávají na základě takto podané žaloby jeho účastníky. Uvedené řešení však neodpovídá směrnici. Ta jednak požaduje, aby právnické osoby mohly zahájit řízení bez mandátu spotřebitelů (čl. 8 odst. 3 směrnice o zástupných žalobách), zároveň předpokládá, že samotní spotřebitelé nejsou účastníky řízení, mohou mít nanejvýše velmi omezená procesní práva (čl. 7 odst. 6 a související bod 36 preambule). Pokud by tedy úprava vycházela čistě z § 83 a 159a o. s. ř., byla by v rozporu se směrnicí o zástupných žalobách.

Ze všech těchto důvodů se navrhuje pravidla § 83 a 159a o. s. ř. přenést v modifikované podobě do těchto zvláštních pravidel. Ustanovení § 184 má svůj předobraz v § 83 odst. 2 o. s. ř. (překážka litispendence), ustanovení § 186 v § 159a odst. 2 o. s. ř. (*res iudicata*). Jde o speciální úpravu, která se uplatní vůči obecné legislativě přednostně.

Sluší se zdůraznit, že překážka litispendence se bude týkat pouze budoucích řízení zahájených poté, co byla podána zdržovací zástupná žaloba na ochranu spotřebitele. Pakliže byla před podáním této žaloby podána individuální žaloba samotným spotřebitelem nebo hromadná žaloba podle zákona o hromadném řízení, překážka litispendence se vůči této žalobě neuplatní a takové řízení může doběhnout. Na řízení zahájená přede dnem podání zástupné zdržovací žaloby se nevztahuje ani pravidlo o závaznosti konečného rozhodnutí – viz dále.

V zájmu právní jistoty se rovněž v § 185 explicitně stanoví, že spotřebitelé nejsou účastníky ani vedlejšími účastníky řízení – roli účastníka se všemi právy a povinnostmi zastává oprávněná osoba, která podala zástupnou žalobu na zdržení se protiprávního jednání. Související závěry vrcholných soudů o možnosti do řízení přistoupit se tak v navrhované úpravě neprosadí.

Poslední a klíčová dílčí odchylka od § 83 a 159a občanského soudního řádu je předpokládána v § 186 odst. 2. Uvedená odchylka je důsledkem skutečnosti, že spotřebitelé v řízení o zástupné žalobě na zdržení se protiprávního jednání na rozdíl od hromadného řízení nevyslovují souhlas se svým zapojením a zároveň ani nemohou v tomto řízení figurovat jako účastníci či vedlejší účastníci řízení, a nemůže se tak uplatnit judikatura českých soudů o přistoupení k řízení (viz výše). Obě omezení procesního postavení spotřebitelů jsou požadavkem směrnice o zástupných žalobách, od něhož se nelze odchýlit. Aby mohla tato úprava obstát z hlediska práva spotřebitelů na spravedlivý proces, obsahuje § 26f odst. 2 odchylku týkající se závaznosti konečného rozhodnutí o zdržovací žalobě ve věci samé. Účinky zásady *res iudicata* se nevztahují na:

- a) spotřebitele, kteří zahájili individuální řízení pro týž nárok před podáním zástupné žaloby;
- b) spotřebitele, kteří se přihlásili do hromadného řízení před podáním zástupné žaloby.

To platí obdobně, pokud řízení o zástupné žalobě skončilo uzavřením smíru mezi stranami řízení.

K § 187

Informování spotřebitelů je podle směrnice o zástupných žalobách jedním z klíčových opatření, které má zajistit efektivní a spravedlivé fungování celého kolektivního řízení. To dokládá jak článek 13 a související body 56 a násl. preambule, tak i článek 14 o elektronické databázi zástupných žalob.

I předkládaný návrh zákona klade na informování spotřebitelů důraz. Vedle obecné informační povinnosti každé právnické osoby zapsané na seznam oprávněných osob podle

§ 25h zákona o ochraně spotřebitele se navrhuje upravit také informování spotřebitelů v konkrétním soudním řízení. Stejně jako směrnice o zástupných žalobách odlišuje předkládaný zákon obecnou informační povinnost podle čl. 13 odst. 1 (§ 25h z. o. s.) a informační povinnost spojenou s konkrétním soudním řízením podle čl. 13 odst. 2 až 4 (§ 187 o. s. ř.). Obě se prolínají a doplňují. Mimo to se počítá i s informováním spotřebitelů ve veřejně přístupném rejstříku.

V prvé řadě je nutné zajistit informovanost spotřebitelů o podání žaloby a o průběhu řízení. To by mělo být úkolem žalující právnické osoby zapsané na seznam oprávněných osob. Ustanovení § 187 odst. 1 tak výslovně normuje, že je to právě žalobce, kdo informuje spotřebitele o průběhu řízení (včetně podání žaloby) – a to především na svých internetových stránkách v souladu s § 25h zákona o ochraně spotřebitele, ale i jakýmkoliv jiným způsobem, který je s ohledem na daný případ vhodný (pokud půjde o žalobu, která se týká spotřebitelů z jedné lokality, nabízí se využití místního rozhlasu nebo vhození letáku do schránky apod.).

V odstavci 2 se do právního řádu promítá čl. 13 odst. 3 směrnice o zástupných žalobách. V případě neúspěchu podnikatele v řízení o zástupné žalobě na zdržení se jednání je na podnikateli, aby dotčené spotřebitele o výsledku řízení informoval. Je třeba zdůraznit, že tímto rozhodnutím není dotčena povinnost právnické osoby ze seznamu oprávněných osob informovat o výsledku řízení na svých internetových stránkách podle § 25h písm. c); ta trvá i s ohledem na požadavek čl. 13 odst. 1 nadále.

Co se týče rozsahu a způsobu, jakým mají být dotčení spotřebitelé podnikatelem informováni, vyjde žalovaný z konkrétních okolností daného případu. Cílem je zajistit co možná nejvyšší informovanost všech dotčených spotřebitelů, a to i těch, kteří nemají v době rozhodnutí soudu trvalý pobyt na území ČR. Podnikatel tak může být povinován, aby informoval na sociálních sítích, v celostátních či lokálních médiích, na svých internetových stránkách, dopisem, emailem či SMS zprávou apod. Přípustná je samozřejmě také kombinace vícero možností. Pokud je to jen trochu možné, měl by podnikatel dotčené spotřebitele informovat individuálně (SMS zprávou/emailem apod.). K jednotlivým způsobům informování a obsahu informací odkazujeme též na body 60 a 61 preambule směrnice o zástupných žalobách.

Čl. 13 odst. 2 a 4 směrnice o zástupných žalobách se týkají jen zástupných žalob na vydání opatření ke zjednání nápravy a nedopadají na zástupné žaloby na zdržení se protiprávního jednání. Uvedená ustanovení se proto promítnou do zákona o hromadném řízení. Předkládaný návrh však přesto vychází principy respektuje. Pokud jde o čl. 13 odst. 2, jeho východiska se promítají do § 187 odst. 1. Čl. 13 odst. 4 je zase respektován již z podstaty věci, neboť podnikatel informuje spotřebitele jen v případě neúspěchu a v případě úspěchu je informování ponecháno na žalující právnické osobě podle § 25h.

K § 188 až 190

Směrnice o zástupných žalobách ve svém čl. 14 vyzývá členské státy k tomu, aby zvážily zavedení vnitrostátních elektronických databází, jejichž obsahem by byly informace o subjektech oprávněných podávat zástupné žaloby a dále o konkrétních podaných zástupných žalobách. Uvedená výzva je fakultativní a členské státy mají při implementaci čl. 14 diskreci. Přesto se lze s ohledem na zajištění efektivního fungování kolektivního řízení domnívat, že je zřízení podobné elektronické databáze více než vhodné.

Seznam oprávněných osob se uveřejňuje elektronicky podle navrhované úpravy zákona o ochraně spotřebitele. Údaje o oprávněných subjektech uveřejňuje a spravuje Ministerstvo průmyslu a obchodu. Zbývá tedy zajistit, aby byla širší veřejnost v elektronické databázi informována o zástupných žalobách. Zástupné žaloby jsou zčásti upraveny v návrhu zákona o hromadném řízení, který již počítá se zřízením rejstříku hromadných řízení. Tento rejstřík bude zřizovat Ministerstvo spravedlnosti a údaje v něm bude uveřejňovat soud rozhodující v konkrétních řízeních. Vzhledem k požadavku na hospodárné nakládání s veřejnými prostředky není vhodné zřídit zvláštní evidence pro žaloby na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů vedle zmíněného rejstříku hromadných řízení. Naopak efektivitu hospodaření s veřejnými prostředky zachovává řešení, kdy bude uvedený rejstřík hromadných řízení využíván i pro informování o žalobách na zdržení se protiprávního jednání. Navrhuje se proto, aby se o žalobách podle občanského soudního řádu informovalo v rejstříku hromadných řízení s tím, že některá ustanovení zákona o hromadném řízení se použijí podobně. K řízení je ostatně příslušný též soud, který bude mít s využíváním rejstříku odpovídající zkušenosti. Spotřebitelé navíc budou mít garanci, že všechny případné informace o jakýchkoliv zástupných žalobách, které byly podány na území ČR, ať už se týkají opatření ke zdržení se jednání nebo opatření ke zjednání nápravy, budou k dispozici na jediném místě.

Spotřebitelé se do řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů nepřihlašují ani se z něj neodhlašují, navíc nemají v řízení žádná dílčí práva. Řízení je rovněž podstatně procesně jednodušší než řízení o hromadné žalobě podle zákona o hromadném řízení. Z těchto důvodů není nutné, aby zde bylo uveřejňováno stejné množství písemností, jako v případě řízení o hromadné žalobě. Postačí, pokud se budou povinně uveřejňovat jen dvě klíčové písemnosti, a to žaloba a konečné rozhodnutí soudu, včetně případného soudem schváleného smíru. Obdobně se postupuje v řízení o opravných prostředcích, kde se uveřejňuje podané odvolání, dovolání nebo jiný opravný prostředek a dále rozhodnutí soudu o něm (tj. např. odvolání a rozhodnutí odvolacího soudu apod.). Jiné písemnosti se uveřejňují jen v případě potřeby, pokud o tom rozhodne v konkrétním řízení soud.

I pro uveřejňování v řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů platí obecná pravidla pro vedení rejstříku hromadných řízení; zejména jaké informace se o konkrétním řízení v rejstříku uveřejňují, jakým způsobem a kdy se písemnosti uveřejňují a kde jsou dostupné.

Stejně jako v případě zákona o hromadném řízení se i zde počítá s variantou, kdy není rejstřík funkční (např. z důvodu dočasné poruchy). Pro tyto účely se stanovuje, aby povinnost Ministerstvu spravedlnosti zajistilo zveřejnění písemností způsobem umožňujícím dálkový přístup.

K § 191

Podle směrnice o zástupných žalobách jsou členské státy povinny zajistit, aby v každém řízení o zástupné žalobě, bez ohledu na to, zda se žalobce dožaduje pouhého zdržení se protiprávního jednání nebo vydání opatření ke zjednání nápravy, bylo možné navrhnout zpřístupnění důkazního prostředku – tzv. *disclosure of evidence* ve smyslu čl. 18 směrnice o zástupných žalobách. Návrh může podat kterákoliv ze stran řízení o zástupné žalobě, jestliže dodrží stanovené podmínky. Článek 18 o zpřístupnění důkazního prostředku je třeba transponovat i do navrhované právní úpravy.

Návrh čerpá z návrhu zákona o hromadném řízení, avšak jelikož zákon o hromadném řízení odkazuje zčásti na občanský soudní řád, není nutné zde normovat ediční povinnost podle § 129 o. s. ř., neboť tato vyplývá již z faktu, že u žalob na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů jde o zvláštní ustanovení přímo v občanském soudním řádu. Úprava je tak minimalistická a zavedený a funkční institut ediční povinnosti doplňuje pouze o odpovídající sankci.

Směrnice o zástupných žalobách totiž vyžaduje, aby při nesplnění povinnosti zpřístupnit důkazy stíhala povinného dostatečně odrazující a efektivní sankce (čl. 19). Touto sankcí jsou jednak důsledky pro hodnocení důkazů podle § 191, jednak možnost uložit povinnému pořádkovou pokutu (§ 193).

Pokud jde o důsledek, že soud může určitou okolnost pokládat za dokázanou, jde o něco, co má finální důsledky pro účastníka, který byl povinen důkazy předložit. Nemělo by tedy být možné tento důsledek zvrátit pozdějším předložením důkazů (dodatečným splněním uložené povinnosti). Má-li uvedená sankce plnit svůj účel, musí být v zásadě rozhodnutí soudu o tom, že něco považuje za prokázané, definitivní. Tento prvek formální pravdy je výjimečným nástrojem a je plně na uvážení soudu, zda se rozhodne jej využít.

K § 192

Otázku nákladů řízení řeší čl. 12 a dále též čl. 13 odst. 5 směrnice o zástupných žalobách.

Článek 12 se vztahuje jen na zástupné žaloby na vydání opatření ke zjednání nápravy. Předpokládá pravidlo, podle kterého neúspěšný účastník řízení hradí náklady úspěšné straně sporu. Uvedený princip je obsažen již v úpravě občanského soudního řádu. Přestože tedy není nutné čl. 12 vztahovat i na žaloby na zdržení se protiprávního jednání, česká úprava tak činí díky obecným východiskům civilního procesu. I v žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů se totiž prosadí § 142 a násl. o. s. ř., podle něhož se náhrada nákladů řízení řídí úspěchem ve věci.

Do textu zákona je však nutné promítnout čl. 13 odst. 5 směrnice o zástupných žalobách. Účelně vynaložené náklady na informování spotřebitelů během řízení o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů by měly být součástí náhrady nákladů řízení. Je otázkou, zda čl. 13 odst. 5 dopadá i na žaloby na zdržení se protiprávního jednání. Text směrnice není zcela jednoznačný. Z opatrnosti se proto navrhuje pravidlo na tyto žaloby rozšířit.

K § 193

Podle čl. 19 směrnice o zástupných žalobách je třeba při porušení vybraných povinností stanovit dostatečně efektivní, přiměřené a odrazující sankce. Tyto sankce přitom musí mít vždy i formu pokut. Mezi uvedené povinnosti patří předně povinnost zdržet se protiprávního jednání uložená podnikateli pravomocným rozhodnutím soudu o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů, včetně povinnosti uložené formou předběžného opatření nebo ve schváleném smíru, dále též povinnost podnikatele informovat spotřebitele o průběhu řízení a výsledku žaloby, a konečně i povinnost kteréhokoliv z účastníků řízení nebo třetí osoby předložit důkazy.

V případě procesních povinností, tj. povinnosti informovat spotřebitele a předložit dokumenty, zákon zavádí zvláštní úpravu pořádkové pokuty. Odstavec 1 obsahuje jen odchylku týkající se výše této pokuty. Ve zbytku se uplatní úprava a závěry týkající se § 53 občanského soudního řádu.

Pro konečné rozhodnutí ve věci, jímž byla žalovanému uložena povinnost něčeho se zdržet, se použije odstavec 2. Pokuta se v tomto případě ukládá v rámci řízení o výkonu rozhodnutí či v exekučním řízení, a to v souladu s § 351 o. s. ř. Stejně jako u odstavce 1 spočívá i zde odchylka od obecné úpravy pouze ve výši pokuty. Ve zbytku se uplatní pravidla i principy výkonu rozhodnutí či exekuce dle občanského soudního řádu, popř. zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů, zejména pak ustanovení § 351 o. s. ř.

Jelikož by pokuta podle směrnice o zástupných žalobách měla být odrazující a účinná, navrhuje se, aby v těchto případech bylo možné použít jako horní hranici limit 5 000 000

Kč. S přihlédnutím k subsidiaritě ostatních pravidel občanského soudního řádu platí, že pokuty lze ukládat též opakovaně. Při stanovení výše pokuty je pak vždy nutné zajistit, aby tato byla přiměřená a naplňovala požadavky odstavce 3 (např. aby se odvíjela od významu porušené povinnosti a nebyla pro povinného likvidační).

K § 194

Předmětné ustanovení je implementací čl. 16 odst. 1. Podle tohoto článku jsou členské státy povinny zajistit, aby spotřebitelé, jichž se podaná žaloba na zdržení se protiprávního jednání týká, a to včetně žaloby na určení ve smyslu čl. 8 odst. 2 písm. a) směrnice o zástupných žalobách, mohli vyčkat na výsledek řízení. Ten totiž může ovlivnit jejich rozhodnutí, zda podají navazující žalobu (ať už kolektivní nebo individuální) na případné související opatření ke zjednání nápravy (náhrada újmy způsobené protiprávním jednáním, sleva, oprava apod.). Směrnice o zástupných žalobách konkrétně neřeší, jakým způsobem mají být promlčecí lhůty pozastaveny či přerušeny – to je ponecháno na vnitrostátním právu. Důležité je, aby byl naplněn účel pravidla, a sice poskytnout spotřebiteli v souvislosti se zástupnou žalobou na zdržení se protiprávního jednání časový prostor pro jeho rozhodnutí, zda má smysl se ve světle výsledku řízení o této žalobě s podnikatelem dále soudit.

Přestože jsou jinak obecně promlčecí lhůty upraveny v občanském zákoníku, navrhuje se uvedenou normu transponovat do občanského soudního řádu. Pravidlo totiž neoddělitelně souvisí s řízením o žalobě na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů. Jde tudíž o speciální normu ve vztahu k obecné úpravě § 609 a násl. o. z.

Předložený návrh volí osvědčenou konstrukci stavění běhu promlčecí lhůty při zahájení soudního řízení, jak na ni pamatuje v obecné rovině § 648 o. z. Podáním žaloby na zdržení se určitého protiprávního jednání (anebo na určení jeho protiprávnosti) pak dochází ke stavění běhu promlčecích lhůt u všech potenciálních práv, která by mohla spotřebitelům tímto protiprávním jednáním vzniknout. Protiprávní jednání například mohlo spotřebitelům založit odpovědnostní nároky. Podání zdržovací žaloby má pak v souladu s § 194 vliv i na promlčecí lhůtu u těchto odpovědnostních nároků, přestože uvedené nároky samy nejsou předmětem soudního sporu. Ve své podstatě tak dochází k rozšíření účinků § 648 o. z.

Pro odstranění případných výkladových nejasností se dále navrhuje explicitně zakotvit obdobu § 652 o. z., jenž garantuje po odpadnutí překážky minimálně 6 měsíců, kdy nedojde k promlčení.

Stavení běhu promlčecí lhůty se týká všech dotčených spotřebitelů, jejichž promlčecí lhůta neběží z jiného důvodu, např. proto, že sami zahájili dříve individuální řízení nebo se přihlásili do hromadného řízení.

K čl. II (přechodná ustanovení)

V souladu s čl. 22 směrnice o zástupných žalobách se mají řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti implementačního předpisu dokončit podle dosavadních právních předpisů. Příslušná národní úprava transponující směrnici se vztahuje pouze na nově zahájená řízení.

To neplatí, pokud jde o určení odměny za zastupování advokátem pro účely náhrady nákladů řízení. V těchto případech lze u dříve zahájených řízení vyjít z nové právní úpravy (ve skutečnosti jde jen o potvrzení dosavadní praxe, kdy z důvodu neexistence paušální vyhlášky soudy postupují podle advokátního tarifu).

Pokud jde o úpravu promlčení, ta spadá do kategorie hmotně-právních norem. Proto je na místě odlišný přístup, což respektuje i směrnice o zástupných žalobách v čl. 22 odst. 3. S ohledem na zásady předvídatelnosti a právní jistoty, zákazu retroaktivity či ochrany nabytých práv je třeba nový důvod ke stavění běhu promlčecí lhůty podle § 194 aplikovat pouze na ta práva spotřebitelů, která byla založena z protiprávních jednání, k nimž došlo po datu 24. 6. 2023 (tj. 25. 6. nebo později). Rozhodující pro aplikaci je tak okamžik, kdy došlo k protiprávnímu jednání, z něhož spotřebitelé následně dovozují svá práva.

K části druhé (změna zákona o soudních poplatcích)

K čl. III

Navrhované ustanovení do právního řádu částečně transponuje požadavek čl. 20 směrnice o zástupných žalobách. Zde směrnice vyzývá členské státy k tomu, aby přijaly taková opatření, která oprávněným subjektům umožní domáhat se nároků podle čl. 7. Mezi předmětnými opatřeními ve formě finanční či strukturální podpory směrnice o zástupných žalobách zmiňuje též úlevy v oblasti poplatkové povinnosti. Úplné osvobození oprávněných subjektů od povinnosti platit soudní poplatek za zahájení řízení o zástupné žalobě, ať už půjde o negatorní žaloby podle občanského soudního řádu nebo hromadné žaloby podle zákona o hromadném řízení, může mít na aktivitu neziskových organizací pozitivní efekt. Zároveň se díky tomuto opatření v kombinaci s odměnou podle zákona o hromadném řízení naplní cíle, které směrnice o zástupných žalobách v čl. 20 sleduje.

Přechodné ustanovení v tomto případě není nutné, neboť se osvobození týká subjektů zapsaných na seznam oprávněných osob, jenž vznikne teprve po přijetí předkládaného

zákona. Není tedy možné, aby ze strany tohoto subjektu bylo řízení zahájeno dříve, než nabude předkládaný zákon účinnosti.

K části třetí (změna zákona o ochraně spotřebitele)

K čl. IV

K bodu 1 a 2 (§ 1):

Předkládaným návrhem dochází k transpozici části směrnice o zástupných žalobách. Navrhuje se proto na tuto skutečnost v souladu s obvyklou praxí a pravidly pro implementaci unijního práva upozornit a doplnit novou směrnicí do poznámky pod čarou k § 1.

V souladu se změnou názvu i obsahu části osmé a se dále navrhuje upravit také předmět právní úpravy vymezený v § 1 odst. 1 písm. d).

K bodu 3 (§ 2):

Ustanovení § 2 vymezuje některé pojmy, s nimiž se pracuje v navazujících částech zákona. Předkládaný návrh toto ustanovení rozšiřuje o pojem „zástupné žaloby“.

Český právní řád dosud pojem „zástupné žaloby“ nezná. Potřebu jeho definice vyvolalo až přijetí směrnice o zástupných žalobách. Ostatně ani česká teorie, která se tématem kolektivní soudní ochrany zabývá již delší dobu, s tímto pojmem dosud příliš nepracovala; využívaly se spíše příbuzné pojmy jako „hromadná“, „kolektivní“, „skupinová“ nebo „reprezentativní“ žaloba. Předkládaný návrh si klade za cíl implementovat směrnicí o zástupných žalobách, z tohoto důvodu se navrhuje tento pojem ze směrnice bez dalšího převzít a nadále s ním pracovat i pro účely národní legislativy. Zamezí se tím případným otázkám či nejasnostem o vztahu národního nástroje k jeho unijní předloze. Zároveň to však neznamena, že ostatní „formy“ žalob nemohou být zároveň také zástupnou žalobou. Pojem zástupné žaloby je tedy novým konceptem, který může zčásti pokrývat i jinak nazvané procesní mechanismy – ať už se vyskytují v ČR nebo v jiném státě EU, popř. Evropského hospodářského prostoru (dále také jen „EHP“). Rozhodující pro posouzení, zda jde o zástupnou žalobu ve smyslu tohoto zákona, bude naplnění navrhované definice § 2 odst. 1 písm. w).

Pro odstranění pochybností se specifikuje, že zástupnou žalobou je vždy hromadná žaloba podle zákona o hromadném řízení a dále žaloba podaná podle občanského soudního řádu na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů, a to včetně případného návrhu na nařízení předběžného opatření.

Dále se pak připojuje zbytková klauzule, která vychází z vymezení obsaženého v čl. 3 bodě 5 směrnice o zástupných žalobách ve spojení s navazujícími pravidly směrnice. Pod pojmem „žaloba“ se tak skrývá nejen návrh na zahájení řízení (žaloba), ale také případně i návrh na nařízení předběžného opatření. Záměrně se přitom nezdůrazňuje, že jde o návrh na zahájení

řízení u soudu. Směrnice o zástupných žalobách totiž umožňuje, aby členské státy zakotvily i správní řízení o zástupné žalobě. Proto je nutné s touto eventualitou počítat a zákonná definice tuto možnost nevylučuje.

Zástupné žaloby lze charakterizovat třemi hlavními prvky:

- a) zástupná žaloba se podává v oblasti ochrany kolektivních zájmů spotřebitelů, a to jménem skupiny spotřebitelů;

Zástupná žaloba je vždy vymezena oblastí ochrany spotřebitele, přičemž musí jít o žalobu, již je sledována ochrana skupiny více poškozených spotřebitelů. Nestačí, pokud se žaloba dotýká práv nebo zájmů jednoho spotřebitele.

- b) žalobu jménem spotřebitelů podává právnická osoba, která k tomu byla určena členským státem EU, popř. EHP;

Zástupnou žalobu musí vždy podat subjekt, který byl pro tyto účely určen některým z členských států EU (slovy směrnice o zástupných žalobách tzv. *qualified entity*). Podstatou zástupné žaloby je tedy model, kdy žaluje k tomu oprávněná právnická osoba, zpravidla taková, která byla založena k ochraně zájmů spotřebitelů (typicky spotřebitelská organizace), přičemž podle směrnice o zástupných žalobách může jít také o veřejnoprávní subjekt (např. spotřebitelský ombudsman).

- c) oprávněná osoba vystupuje v řízení jako žalobce.

Zástupná žaloba se konečně vyznačuje tím, že oprávněná právnická osoba v řízení vystupuje jako žalobce. Žaluje tak přímo oprávněný subjekt a spotřebitelé, jejichž jménem je žaloba podávána, nejsou sami stranou řízení (srov. i čl. 7 odst. 6 a bod 36 preambule směrnice o zástupných žalobách).

Zákonná definice nijak neodlišuje, zda byla žaloba podaná oprávněným subjektem v členském státě EU nebo EHP, který tento subjekt určil, nebo v jiném členském státě. Zástupná žaloba podle § 2 odst. 1 písm. w) tak zahrnuje vnitrostátní i přeshraniční zástupné žaloby ve smyslu čl. 3 bodů 6 a 7 směrnice o zástupných žalobách.

K bodu 4 (§ 25 až § 25h):

Obecně

Stávající část osmá ve zhuštěné podobě promítala do právního řádu České republiky směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. dubna 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů. Předmětná směrnice byla s přijetím směrnice o zástupných žalobách zrušena a touto novou směrnicí plně nahrazena. Na uvedený posun musí národní úprava reagovat. Navrhuje se proto stávající část osmou zcela vypustit a namísto ní navrhnout nová pravidla, jež budou implementovat směrnici o zástupných žalobách. Na změnu obsahu části osmé navazuje také změna nadpisu této části.

Část osmá v souladu s čl. 4 odst. 1 a 3 a čl. 5 směrnice o zástupných žalobách upravuje postup pro získání statusu oprávněné osoby pro podávání přeshraničních zástupných žalob

(tzv. *qualified entity for cross-border representative actions*) a podmínky, za nichž je možné tento status v České republice získat.

K § 25

Dosavadní § 25 byl implementací zrušované směrnice o žalobách na zdržení se protiprávního jednání, a proto je třeba jej vypustit. Namísto zrušeného § 25 se do zákona o ochraně spotřebitele vkládá nový § 25, který by měl být uvozujícím ustanovením pro novou část osmou. Ustanovení normuje, jaké osoby mohou podávat v ČR zástupné žaloby ve smyslu § 2 písm. w) zákona o ochraně spotřebitele. Jsou to toliko osoby, které jsou zapsány na seznam oprávněných osob.

Navrhuje se dále stručně vysvětlit, co je obsahem seznamu oprávněných osob, kdo jej vede a kdo je za jeho obsah odpovědný.

Za seznam oprávněných osob je označen v první řadě seznam právnických osob, které byly jednotlivými členskými státy EU nebo EHP určeny k podávání přeshraničních zástupných žalob ve smyslu čl. 3 bodu 7 směrnice o zástupných žalobách – tzv. evropský seznam oprávněných osob. Jsou to právnické osoby, které splňují podmínky čl. 4 odst. 3 směrnice o zástupných žalobách, a mohou tak podávat zástupné žaloby i v jiném členském státě, než který je k podávání zástupných žalob určil. Seznam oprávněných subjektů pro celou EU vede Evropská komise, která v něm eviduje a aktualizuje údaje na základě informací z jednotlivých členských států.

Skutečnost, že je právnická osoba zapsaná na evropský seznam oprávněných osob, znamená, že tato právnická osoba může podávat zástupné žaloby po celé Evropské unii. Zároveň tím však není vyloučeno, aby mohla podávat i zástupné žaloby ve svém domovském členském státě – záležet bude na vnitrostátní úpravě daného státu, zda tuto možnost stát připustí (explicitně to zdůrazňuje čl. 4 odst. 5 směrnice o zástupných žalobách). Subjekty zapsané na evropský seznam oprávněných osob za Českou republiku budou moci podávat žaloby i na národní úrovni, jak vyplývá z § 25 odst. 1 ve spojení s odst. 2 písm. b) předloženého návrhu.

V České republice bude dále existovat český seznam oprávněných osob, kam budou zapisovány právnické osoby usilující o zápis na seznam oprávněných osob. Půjde tedy o národní „české“ neziskové organizace, které však zároveň budou splňovat podmínky pro zařazení na evropský seznam oprávněných osob ve smyslu čl. 4 odst. 3 směrnice, a budou tudíž oprávněny k podávání nejen domácích, ale také přeshraničních zástupných žalob. Právě český seznam právnických osob je předmětem podrobnější úpravy v navrhovaném zákoně. O zařazení nebo vyškrtnutí právnických osob do tohoto seznamu bude rozhodovat Ministerstvo průmyslu a obchodu.

K § 25a

Ustanovení § 25a odst. 1 je transpozicí čl. 4 odst. 3 směrnice o zástupných žalobách. Definuje tedy podmínky, za nichž může být právnická osoba, která o to požádá, zapsána na český seznam oprávněných osob, přičemž jí zároveň s tím vznikne právo na zápis do evropského seznamu oprávněných osob pro účely podávání přeshraničních zástupných žalob. Ustanovení čl. 4 odst. 3 směrnice je maximální harmonizací, neboť vylučuje, aby si jednotlivé členské státy podmínky stanovily odchylně, některé z podmínek vynechaly nebo doplnily další. Z tohoto důvodu se navrhuje uvedené ustanovení do národního práva transponovat v podstatě doslovně. Jen tak může být zaručena jednotnost aplikace pravidla ve vztahu k obdobným normám právních řádů ostatních členských států EU.

V souladu s požadavky směrnice o zástupných žalobách platí, že každá právnická osoba, která chce být zapsána na seznam oprávněných osob, musí splňovat všech sedm kritérií podle § 25a kumulativně.

Zprvė musí jít o právnickou osobu, která byla založena v souladu s předpisy České republiky. Dodržena musí být zejména pravidla o založení a vzniku právnické osoby podle občanského zákoníku a zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů.

Právnická osoba, která usiluje o zápis na seznam, musí existovat alespoň 12 měsíců a během této doby se aktivně věnovat ochraně spotřebitelů. Může jít například o informační činnost směrem ke spotřebitelům, vzdělávací akce, publikační činnost, poskytování právního poradenství, provádění nezávislých testů spotřebitelského zboží apod.

Legitimní zájem právnické osoby na ochraně spotřebitelů musí vyplývat již z jejího zakladatelského právního jednání. Zpravidla to bude explicitně zmíněno v účelu právnické osoby, jak je v zakladatelském právním jednání vyjádřeno. Může to však vyplývat z tohoto účelu i nepřímo.

Důležitou podmínkou, která významně omezuje možnost ucházet se o status oprávněného subjektu, je podmínka neziskovosti právnické osoby. Právnická osoba tak nesmí být založena za účelem dosahování zisku. Uvedená podmínka povede k tomu, že se o status budou moci ucházet výhradně neziskové spotřebitelské organizace. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že neziskovost právnické osoby neznamena, že tato právnická osoba nesmí generovat žádný příjem. Tento příjem však musí být využit v rámci činnosti právnické osoby na její aktivity.

Právnícká osoba musí dále doložit, že nebylo v insolvenčním řízení rozhodnuto o jejím úpadku.

V neposlední řadě musí právnícká osoba doložit, že je právně i ekonomicky nezávislá a není nijak ovlivňována osobami, které by mohly mít hospodářský zájem na výsledku řízení o zástupné žalobě. Typicky může jít o konkurenty žalovaného podnikatele či subjekty, které jsou naopak na žalovaném podnikateli závislé nebo s ním jinak ekonomicky spolupracují. Výjimkou jsou spotřebitelé, jejichž zájmy právnícká osoba hájí. To, že je právnícká osoba nezávislá a není ve střetu zájmů vůči zájmům žalovaného nebo spotřebitelů, dokládá zejména její organizační struktura a to, že má v rámci této struktury zavedeny účinné mechanismy proti možnému vlivu. Ustanovení je třeba číst v kontextu čl. 10 a souvisejícího bodu 52 preambule směrnice o zástupných žalobách. Na škodu tak není, pokud právnícká osoba přijímá od soukromých osob, vč. podnikatelů rovnocenné dary s ohledem na snahu o naplnění společenské odpovědnosti obchodních společností nebo v rámci skupinového financování (tzv. crowdfunding).

Konečně musí mít právnícká osoba internetové stránky, na nichž je možné zjistit, že splňuje podmínky pro zařazení na seznam oprávněných osob, a dále informace o její finanční, organizační a řídicí struktuře. O těchto skutečnostech musí právnícká osoba v souladu s požadavky směrnice o zástupných žalobách informovat srozumitelným a jednoduchým jazykem. Vyžaduje se tedy, aby nezisková organizace komunikovala s veřejností laickým a jednoduchým jazykem pochopitelným pro běžné spotřebitele bez právníckého nebo ekonomického vzdělání.

Odstavec 2 ustanovení § 25a je částečnou transpozicí čl. 5 odst. 1, kde se předpokládá existence národního a celoevropského seznamu. Ministerstvo průmyslu a obchodu tedy uveřejní na svých internetových stránkách všechny důležité údaje o právnické osobě zařazené na český seznam oprávněných osob. Zároveň Ministerstvo průmyslu a obchodu postoupí příslušné informace Evropské komisi, která je uveřejní na svých internetových stránkách v evropském seznamu oprávněných osob. Odkaz na unijní databázi bude z praktických důvodů k dispozici rovněž na stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu.

K § 25b

Ustanovení navazuje na vymezení podmínek pro zařazení na český seznam oprávněných osob a upravuje postup, jak k takovému zařazení na seznam dojde. Stanovený postup se týká pouze zápisu právnických osob v České republice, který provádí Ministerstvo průmyslu a obchodu (§ 25a). Ostatní členské státy budou mít pro své národní oprávněné subjekty vlastní pravidla.

Postup zápisu vychází z unijní předlohy, zejména z čl. 5 směrnice o zástupných žalobách. Zároveň se inspiruje již osvědčeným procesem založeným na tzv. registračním principu (v případě kladného posouzení žádosti dojde rovnou k zápisu, v případě negativního stanoviska se vydává správní rozhodnutí).

Zařazení na seznam je v souladu s čl. 4 odst. 3 směrnice o zástupných žalobách podmíněno žádostí právnické osoby, která má o zápis zájem. Žádost se podává u Ministerstva průmyslu a obchodu. V souladu s § 37 odst. 4 správního řádu platí, že žádost lze podat písemně v listinné i elektronické podobě. Snahou navrhované úpravy je celý proces co nejvíce zjednodušit, aby bylo učiněno zadost cílům směrnice, a sice zabezpečit spotřebitelům dostatečný a efektivní přístup k zástupné žalobě.

Mezi minimální požadavky vyplývající z navrhované úpravy patří stanovení povinné písemné formy žádosti a vymezení jejího obsahu. Obsah žádosti koresponduje s tím, co se následně o zapsané právnické osobě uveřejňuje v seznamu oprávněných osob – většina těchto náležitostí již vyplývá ze subsidiárně použitelného správního řádu. Explicitně navíc se uvádí jen účel právnické osoby a odkaz na její internetové stránky. Jelikož je zápis na seznam podmíněn splněním podmínek podle § 25a, je nasnadě, že k žádosti musí být přiloženy kromě povinných informací také doklady, z nichž je možné splnění stanovených podmínek dovodit.

Ministerstvo průmyslu a obchodu má obdobně jako u subjektů mimosoudního řešení spotřebitelských sporů povinnost posoudit žádost nejpozději do dvou měsíců od jejího podání. Odchytku od jinak běžné měsíční lhůty dle správního řádu odůvodňují zejména závažné důsledky spojené se zápisem na seznam, proto je nutné zajistit, aby ministerstvo mělo na posouzení dostatek času.

Pakliže Ministerstvo průmyslu a obchodu dospěje k závěru, že žadatel potřebné podmínky splňuje, zapíše žadatele na český seznam oprávněných osob. Ministerstvo následně aktualizuje seznam českých oprávněných subjektů na svých internetových stránkách (§ 25a odst. 2) a odešle příslušné údaje také Evropské komisi tak, aby Komise mohla doplnit evropský seznam oprávněných osob (§ 25g).

Pokud žadatel podmínky nesplňuje, ministerstvo rozhodne o nesplnění podmínek, což může být prvním úkonem v řízení.

K § 25c

Ustanovení je promítnutím čl. 5 odst. 5 směrnice o zástupných žalobách, podle něhož jsou jednotlivé členské státy povinny určit vnitrostátní kontaktní místa pro plnění povinností vyplývajících z čl. 5 odst. 4 směrnice o zástupných žalobách. Navrhuje se i s ohledem na

úsporu nákladů týkajících se personálního pokrytí nové agendy, aby v České republice bylo pouze jedno kontaktní místo. Tímto kontaktním místem by mělo být Ministerstvo průmyslu a obchodu, které má ochranu spotřebitele ve své gesci a má již s činností v oblasti určování oprávněných osob a jejich kontrolou zkušenosti podle zrušovaného § 25 zákona o ochraně spotřebitele.

Na tuto obecnou normu navazují pravidla o průběžné kontrole seznamu právnických osob, kterou je Ministerstvo průmyslu a obchodu povinno v souladu s čl. 5 odst. 3 směrnice o zástupných žalobách provádět minimálně jednou za 5 let. Tuto pravidelnou kontrolu Ministerstvo průmyslu a obchodu provádí v pětiletých intervalech bez dalšího a automaticky; nic však nebrání tomu, aby ji podle svého uvážení provedlo i častěji, například pokud obdrží podnět od zástupce veřejnosti. Ministerstvo průmyslu a obchodu je povinno kontrolu vybraného oprávněného subjektu provést také tehdy, když o to požádá Evropská komise nebo příslušný orgán jiného členského státu EU, jež mají o naplnění podmínek u daného subjektu pochybnosti.

Pokud jde o právo podnikatele namítat u soudu pochybnosti ve vztahu k žalující právnické osobě v konkrétním řízení o zástupné žalobě, které vyplývá z čl. 5 odst. 4, toto právo je garantováno již obecnými pravidly občanského soudního řízení, v němž kterákoliv ze stran může tvrdit a prokazovat skutečnosti svědčící v její prospěch. Žalovaný podnikatel může zároveň využít svého práva a uplatnit u Ministerstva průmyslu a obchodu v souvislosti s konkrétním řízením své pochybnosti formou podnětu.

K § 25d

Jelikož má Ministerstvo průmyslu a obchodu povinnost aktualizovat údaje v seznamu oprávněných osob a tyto následně předávat Evropské komisi, navrhuje se právnické osobě zařazené na český seznam oprávněných osob uložit povinnost, aby notifikovala jakékoliv změny Ministerstvu průmyslu a obchodu. Notifikační povinnost se týká všech okolností, které mohou mít vliv na splnění podmínek podle § 25a odst. b) až g) (např. změna řídicí struktury, nový sponzor, změna účelu právnické osoby, přeměna právnické osoby apod.), a dále informací, které jsou o právnické osobě zapsány v seznamu oprávněných osob (např. změna sídla nebo názvu právnické osoby). Na tuto notifikační povinnost navazuje povinnost Ministerstva průmyslu a obchodu podle § 25e.

K § 25e

V § 25e se implementuje požadavek čl. 5 odst. 3 a 4 směrnice o zástupných žalobách.

Nejprve se normuje obecná povinnost kontaktního místa kdykoliv bez zbytečného odkladu aktualizovat zápis na českém seznamu oprávněných osob na svých internetových stránkách a předávat příslušné informace Evropské komisi (§ 25g). Změna může vyplynout

z notifikační povinnosti právnické osoby podle § 25d, z žádosti této osoby (§ 25e odst. 1) nebo z vlastní činnosti Ministerstva průmyslu a obchodu (§ 25e odst. 2)

Povinnost aktualizovat informace a provádět kontrolu oprávněných osob se z povahy věci týká pouze českých subjektů, které byly zařazeny Ministerstvem průmyslu a obchodu na český seznam oprávněných osob v souladu s § 25b. Zahraniční subjekty budou obdobně kontrolovány příslušnými národními kontaktními místy jednotlivých členských států EU, popř. EHP.

K § 25f

Právnická osoba může po zápisu zaniknout nebo může ztratit zájem o to, aby byla v seznamu zapsána. Proto se pamatuje na možnost výmazu z českého seznamu oprávněných osob na žádost právnické osoby nebo v případě jejího zániku i bez návrhu.

Jestliže Ministerstvo průmyslu a obchodu zjistí, že některá z právnických osob zařazená na český seznam oprávněných osob nesplňuje některou z podmínek, vyzve tuto osobu k nápravě. Nedojde-li k nápravě nebo není-li možné nedostatek napravit, Ministerstvo průmyslu a obchodu právnickou osobu ze seznamu vyškrtně, tuto informaci promítne na své internetové stránky a předá Evropské komisi, jak plyne z § 25e a 25g. Pro účely správního řízení se stanovuje, že řízení o výmazu zahajuje ministerstvo z moci úřední.

V souladu s čl. 6 odst. 1 a 3 platí, že zařazení na seznam garantuje oprávněné osobě právo podávat za stanovených podmínek zástupné žaloby. To platí i tehdy, je-li konkrétní subjekt „prověřován“ Ministerstvem průmyslu a obchodu. Do doby, než je takový subjekt ze seznamu vyškrtnut, je nutné na něj nahlížet jako na osobu zapsanou na seznam řádně a po právu.

§ 25g

Upravuje se informační povinnost ministerstva vůči Evropské komisi. Zápis na český seznam oprávněných osob, stejně jako jakékoliv budoucí úpravy i výmaz, je ministerstvo povinno oznámit Komisi bez zbytečného odkladu.

Součástí této informace, kterou Ministerstvo průmyslu a obchodu postoupí, budou také údaje, které jsou v českém seznamu o neziskových osobách k dispozici, tj. název, sídlo, identifikační číslo, účel vyplývající ze zakladatelského právního jednání a odkaz na jejich internetové stránky.

K § 25h

Navrhované ustanovení je transpozicí čl. 13 odst. 1 směrnice o zástupných žalobách. Podle citovaného pravidla musí členské státy zajistit, aby oprávněné právnické osoby

informovaly o své činnosti v oblasti podávání zástupných žalob. Směrnice specificky zmiňuje, že právnické osoby mají informovat o tom, že plánují podat zástupnou žalobu, dále také o skutečnosti, že tuto žalobu již podaly a jaký je stav řízení, a konečně tam, kde již bylo zástupné řízení ukončeno, mají povinnost informovat o jeho výsledku.

Směrnice o zástupných žalobách předpokládá, že právnické osoby mají o těchto skutečnostech informovat „zejména“ na svých internetových stránkách. Navrhuje se s ohledem na potenciál a efektivitu internetových stránek, na které má v jeden okamžik velmi snadný přístup neomezené množství dotčených spotřebitelů, aby právnické osoby o své aktivitě informovaly právě na internetových stránkách. Jiné formy uveřejňování v této obecné rovině se nepředpokládají, přestože právnickým osobám nic nebrání, aby spotřebitele o své aktivitě dle okolností daného případu informovaly i jinak. Ukládat jiné formy uveřejňování ze zákona není nutné, neboť by to mohlo být zbytečně finančně náročné, aniž by to přineslo kýžený efekt. Jiné způsoby uveřejňování však bude moci právnická osoba využít v jednotlivém řízení – a to například podle ustanovení zákona o hromadném řízení, kde o konkrétním způsobu uveřejňování rozhoduje soud. Takový postup se jeví být hospodárnější, neboť soud může přihlédnout ke konkrétním okolnostem daného případu.

Povinnost se vztahuje na právnické osoby uvedené na českém seznamu oprávněných osob. Nicméně s ohledem na požadavek čl. 13 odst. 1 směrnice o zástupných žalobách je zřejmé, že stejnou povinnost budou muset plnit i zahraniční oprávněné subjekty designované v jiných členských státech EU a EHP.

K čl. V (přechodná ustanovení)

Ustanovení upravuje otázku intertemporálních vazeb staré a nové úpravy zdržovací žaloby v oblasti ochrany spotřebitele. Diskrece pro úpravu přechodných ustanovení je limitována čl. 22 směrnice o zástupných žalobách. Navrhované ustanovení jej plně respektuje a přechodné normy stanoví v souladu s požadavky unijní předlohy.

Z pohledu procesních norem se navrhuje po vzoru čl. 22 odst. 1 a 2 směrnice o zástupných žalobách zakotvit obecné a pro procesní právo veskrze tradiční pravidlo, podle kterého se nová úprava použije na řízení zahájená po nabytí účinnosti tohoto zákona. Naopak dosavadní řízení, která byla zahájena subjekty k tomu oprávněnými podle stávajícího znění § 25 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele, by se měla dokončit podle dosavadních předpisů. Rozhodující z pohledu aplikace daného znění zákona o ochraně spotřebitele je tedy okamžik podání zástupné žaloby a zda k němu došlo před nebo po nabytí účinnosti tohoto zákona.

V praxi to znamená, že oprávněné subjekty, které byly zapsány na seznam oprávněných osob, popř. sdružení a profesní organizace, které podaly návrh na zahájení řízení o zdržení se protiprávního jednání, nepřicházejí o procesní legitimaci v těchto již zahájených řízeních a mohou tato řízení dokončit dle dosavadních právních předpisů. S účinností tohoto zákona však přicházejí o právo podat nový návrh na zahájení řízení podle dosavadních právních předpisů a mají-li zájem být v této oblasti nadále aktivní, musí podle nových pravidel požádat o zařazení na seznam oprávněných osob a následně mohou usilovat o podání zástupné žaloby, jak ji předvídá tento zákon.

Pokud přitom mají původní neziskové subjekty ze seznamu oprávněných osob zájem o zápis na český seznam oprávněných osob podle navrhované úpravy, uplatní se zjednodušený postup, kdy ministerstvo tyto osoby zapíše do nového seznamu, pokud o to požádají do jednoho měsíce od nabytí účinnosti tohoto zákona za podmínek čl. V bodu 2.

K části čtvrté (účinnost)

K čl. VI

Stanovení účinnosti návrhu zákona navazuje na požadavek čl. 24 směrnice o zástupných žalobách, podle něhož má dojít k užití pravidel národních předpisů od 25. června 2023. Uvedený termín nabytí účinnosti se již nestíhá, navrhuje se proto zakotvit první další nejbližší možný termín odpovídající zákonu č. 222/2016 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tj. první den kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení.

V Praze dne 16. srpna 2023

Předseda vlády:

prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.

podepsáno elektronicky

Ministr spravedlnosti:

JUDr. Pavel Blažek, Ph.D.

podepsáno elektronicky